

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen.

DE ARBEIDSOVEREENKOMST NAAR KONGOLEES RECHT

1. Inleidende Beschouwingen.

1.1 De Arbeidsovereenkomst maakt deel uit van het ambitieuze arbeidswetboek dat op 9 augustus 1967 ⁽¹⁾ werd uitgevaardigd, en dat o.m. behandelt de arbeidsovereenkomsten, het leerkontraat, het loon, de kollektieve arbeidsbetrekkingen, de onderaanneming, enz... Onze commentaar slaat alleen op de arbeidsovereenkomst, spil van de arbeidswetgeving ⁽²⁾. Twee kenmerken ervan willen wij nu reeds belichten:

nl. a) dat de wetgeving op de arbeidsovereenkomst alleen werknemers kent en in haar toepassingsveld omsluit. Het onderscheid bediende-arbeider, dat o.i. ten onrechte artificiëel in onze sociale wetgeving in leven wordt gehouden is de Congolezen voortaan vreemd. Voor hen bestaan er slechts werknemers en terecht.

b) dat het onderscheid tussen Europese en binnenlandse werkrachten volledig werd prijs gegeven. Voortaan kent het arbeidswetboek slechts één categorie werknemers, nl. zij die in Congo te werkgesteld zijn (Dekolonisatie van het recht).

1.2 Het arbeidswetboek (art. 305, lid 5) bepaalt dat de bestaande arbeidsovereenkomsten in de loop van de 6 maanden na zijn publikatie moeten aangepast worden voor zover ze bepalingen bevatten die strijdig zijn met zijn voorschriften.

Die aanpassing moest dus uiterlijk op 15 februari 1968 geschied zijn.

Aangezien echter het staatsblad van 15 augustus 1967 met aanzienlijke vertraging is verschenen, kan dit punt wel eens aanleiding geven tot delicate betwistingen ⁽³⁾.

1.3 In de loop van de behandeling van de wetgeving op de arbeidsovereenkomst zal de gelijkenis met de Westerse wetgevingen opvallen. Dit fenomeen hoeft ons niet te verwonderen. Waarom?

De gelijkenis vloeit o.i. voort uit de afwezigheid in het Afrikaans gewoonterecht van arbeidsrecht, a fortiori van een gewoonterecht i.v.m. de arbeidsovereenkomsten ⁽⁴⁾.

De arbeidsovereenkomst was de Afrikaan vreemd ⁽⁵⁾. Wij verklaren dit nader ⁽⁶⁾.

De Afrikaanse samenleving werd vroeger door een zeer levendig gemeenschapsbesef gedragen.

Binnen de stammen hadden de leden ervan door middel van gezamenlijke arbeid een levendig contact met elkaar.

Het werk dat gezamenlijk verricht werd moest alleen een bestaan garanderen.

In de oude Afrikaanse gemeenschappen bezat de arbeid op deze wijze voor allen een wezenlijke waarde. De arbeid werd als een grootheid beschouwd, waardoor de leden van de gemeenschap datgene konden produceren, wat zij nodig hadden om te kunnen leven.

De inspanning van elk individu vulde die van de ander aan en in een taakverdeling en belasting van werkzaamheden werden de resultaten behaald, die door de gemeenschap en in de gemeenschap verbruikt werden ⁽⁷⁾.

De faktor reserveringen van de arbeidsopbrengsten en datgene wat onder de gemeenschappelijke noemer geld is samen te vatten, waren van geen belang. De voorraadschuur was een familiale aangelegenheid. Het gevolg van deze situatie was echter, dat men van zijn buurman niet meer werk eiste, dan men in feite nodig had om in leven te blijven.

Met dit alles had men nooit meer op het oog, dan te voorzien in de onmiddellijke behoeften van de gemeenschap.

Voor een dergelijke economie of samenleving is uiteraard geen plaats in de tegenwoordige industriële gemeenschap, waar de behoeften van het individu zeer duidelijk boven die van de mens levend in de traditionele gemeenschap, uitgroeien en waar de betrekkingen tussen de familiale gemeenschappen tot een minimum herleid zijn.

De kontakten met de industriële samenleving hebben de menselijke verhoudingen in Afrika snel gewijzigd ⁽⁸⁾. Vanaf het ogenblik waarop het produkt van de arbeid kon worden bewaard om het later te kunnen benutten, mede tegen betaling, werd er voor de Afrikaan een nieuwe dimensie aan de arbeid toegevoegd. Dikwijls gedwongen ⁽⁹⁾, om de werknemers noodzakelijk voor de belangen van de koloniale economie op te vangen.

De geldelijke beloning bracht in feite een scheiding tussen de leden van de traditionele gemeenschappen in Afrika. Geld werd allengs in werkelijkheid voor iedereen een nieuw object van interesse. De geldelijke beloning, het salariaat schiep ook een scheidingslijn tussen werkgever en werknemers. Er bleef nauwelijks nog plaats over voor menselijke gevoelens en verhoudingen in de traditionele zin.

Deze nieuwe opvatting impliceerde een reglementering van de arbeidsbetrekking tussen werkgever en werknemer.

mer : de arbeidsovereenkomst deed zijn intrede in de koloniale gebieden ; als voorbeeld diende de moederlandse reglementering, die evenwel aan de nieuwe situatie werd aangepast.

Dit betekent nu echter weer niet dat zodanig veel werd veranderd aan de reglementering. Slechts de storende bepalingen, die aan de kolonisatie deden terugdenken, werden vervangen (vb. de gedwongen arbeid, arbeidsboekje, onderscheid Europese - Inlandse werknemers, enz...).

De arbeidsreglementering kon niet totaal gedekoloniseerd worden, wegens het ontbreken van bepalingen in het gewoonterecht met betrekking tot de arbeidsverhouding werknemer - werkgever.

Trouwens, en dit geldt als algemene opmerking, niets wijst erop dat de Afrikaanse wetgever wil terugkeren naar de vóór-koloniale toestanden.

Het Congolees arbeidswetboek, en in 't bijzonder de wetgeving op de arbeidsovereenkomsten, vormt op deze regel geen uitzondering. De Franse wet van 15 dec. 1952 voerde in de Franse koloniale gebieden uniforme bepalingen in op het gebied van de arbeidsovereenkomsten.

De meeste onafhankelijke landen namen de bepalingen van die wet over, zodat bijna alle Franssprekende gebieden terzake een gelijklopende wetgeving hebben (¹⁰).

Congo - Kinshasa spiegelde zich eveneens aan voornoemde wet.

1.4 De studie die wij maakten is zuiver theoretisch, daar wij ons voornamelijk slechts op de wetteksten konden steunen. Andere dokumentatie ontbrak omzeggens. Van zodra wij over Kongolese rechtspraak en over doktrinale werken kunnen beschikken zal de studie van het onderwerp aan de hand daarvan opnieuw opgenomen worden.

Wij illustreren echter de theoretische uiteenzetting met verwijzingen naar rechtspraak van andere Franssprekende Afrikaanse landen, voor zover de wetteksten overeenstemmen. Wij maakten hierbij gebruik van het verzamelwerk : Travail et profession d'outre-mer (T.P.O.M.).

1.5 Tot slot nog dit.

Het moderne recht, en inzonderheid het arbeidsrecht, belandt een minderheid aan. In Afrika bestaat er nog steeds een fundamentele tegenstelling tussen de plattelandsbewoner en de stedelingen.

Het platteland is nauwelijks beroerd door de koloniale situatie en blijft vastgeankerd in het traditioneel levenspatroon.

De stedelingen daarentegen rukken zich meer en meer los van de voorvaderlijke kaders, om opgenomen te worden in de moderne ekonomie (¹¹).

Het arbeidsrecht derhalve raakt in feite slechts een minderheid van de totale bevolking (¹²).

Maar juist die minderheid vormt de dynamische motor van het staatsleven (¹³).

2. De Arbeidsovereenkomst.

Afdeling 1 : Algemeenheden.

§ 1. Definities (¹⁴).

Het Congolees arbeidswetboek zet in met een reeds definities. Wij kunnen dit initiatief slechts toejuichen.

Vast omschreven begrippen vermijden betwistingen en werken derhalve de sociale vrede in de hand.

Definities zijn des te noodzakelijker, wanneer overtredingen van de wet met straffen bedacht worden.

Wij lichten uit het arbeidswetboek de ons aanbelangende definities van « arbeidsovereenkomst, werknemer en werkgever ».

1. De Arbeidsovereenkomst (Art. 4, c).

De arbeidsovereenkomst is iedere geschreven of mondelinge overeenkomst waardoor een persoon-werknemer,

zich ertoe verbindt tegen betaling van een loon voor een andere persoon, werkgever, werk te verrichten onder de leiding en direkt of indirekt gezag van deze laatste.

2. Werknemer (Art. 4, a).

Volgens art. 4, a moet onder werknemer verstaan worden de persoon, wat ook zijn ras, ouderdom, nationaliteit en kunne is, die zich ertoe verbindt zijn beroepsactiviteit, tegen betaling te leveren onder leiding en gezag, voor een andere persoon, fysische of morele, publieke of private, in de banden van een arbeidsovereenkomst. Voor het bepalen van de hoedanigheid van werknemer komt het juridisch statuut van de werkgever of van de werknemer niet in aanmerking. Wij kunnen enkele bemerkingen vastknopen aan deze bepaling :

a) dat bepaalde personen in de banden van een arbeidsovereenkomst kunnen verbonden zijn met de staats- of openbare instellingen. Dergelijk personeel hoeft niet per se tijdelijk te zijn. Slechts de magistraten van de rechterlijke orde, de funktionarissen van de kaders van de staat, het personeel van de politiediensten, van het leger en van de rijksmacht genieten een bijzonder statuut (Art. 1, lid 3).

b) Krachtens art. 1, lid 2 van het arbeidswetboek vallen de matrozen en de binnenschippers ook niet onder deze bepaling.

c) Dat het juridisch statuut het afsluiten van een arbeidsovereenkomst niet in de weg staat :

v.b. : een zoon mag in dienst treden van zijn vader, moeder, ouders ;
een vrouw in dienst van haar man, enz...

3. Werkgever (Art. 4, b).

Werkgever is iedere fysische of morele, publieke of private persoon die de diensten van een of meerdere werknemers in de banden van een arbeidsovereenkomst gebruikt.

Zoals in het Belgisch sociaal recht ligt de wezenstrek van de arbeidsovereenkomst in de band van ondergeschiktheid. De werknemer moet werken onder leiding en toezicht van de werkgever.

Art. 4, a spreekt van « autorité », terwijl art. 4, c « autorité directe » of « autorité indirecte » gebruikt. Wij menen niet dat aan dit tekstverschil belang moet gehecht worden. O.i. wenste de Congolese wetgever alleen te benadrukken dat het gezag en de leiding niet steeds bestendig en daadwerkelijk moet uitgeoefend worden. De mogelijkheid tot uitoefening volstaat.

Het hoeft niet gezegd dat het criterium van de ondergeschiktheid verschilt volgens de aard van de beroepsactiviteit en de kwalifikatie van de werknemer.

Het tweede determinerend element van de arbeidsovereenkomst ligt in het loon.

Zonder loon, geen arbeidsovereenkomst (¹⁵).

Aan de hand van dit criterium wordt de gewoonterechtelijke arbeid uit het toepassingsveld gesloten.

« Dans ces cas », preciseert Kirsch M., « le travailleur ne vend pas sa force travail à un employeur, mais échange des services avec des membres du même groupe social que lui » (¹⁶).

§ 2. Algemene Bepalingen.

1. De Wilsautonomie (art. 25, lid 1). De arbeidsovereenkomsten worden in beginsel vrij aangegaan, onverminderd de bepalingen van het arbeidswetboek.

Zij mogen, aldus artikel 26, niet afwijken van de bepalingen die van openbare orde zijn.

De bepalingen van openbare orde worden gemotiveerd en door het belang van de werknemers, en door het algemeen belang (¹⁷).

Niet alle bepalingen echter zijn van openbare orde, zoals blijkt uit de bepalingen van art. 26.

Krachtens dit artikel zijn van rechtswege nietig alle kontraktuele bepalingen waarbij aan de werknemer geringer voordelen worden toegekend dan die voorgeschreven door het arbeidswetboek.

Deze bepaling houdt impliciet in dat de arbeidsovereenkomst voordeliger bedingen mag bevatten.

Daaruit vloeit voort dat de bepalingen waarbij voordelen toegekend worden aan de werknemers niet van openbare orde zijn, maar behoren tot het imperatief recht. Waren ze van openbare orde dan mocht er noch in de ene noch in de andere zin van afgeweken worden.

2. De Inhoud van de Arbeidsovereenkomst (Art. 25, lid 2). Krachtens art. 25, lid 2 moeten de datum van het van kracht worden, en de duur van de arbeidsovereenkomst, de aard en het voorwerp van de prestaties van de werknemer, de plaats waar ze geleverd dienen te worden, de bezoldiging, de bijkomende voordelen, de terug te betalen onkosten en alle andere voorwaarden door de arbeidsovereenkomst bepaald worden, in het kader van de wettelijke bepalingen en onder voorbehoud van het naleven van de kollektieve arbeidsovereenkomsten, de reglementen van de onderneming en de plaatselijke gewoonten.

3. De Fysische Geschiktheid (Art. 27) ⁽¹⁸⁾. De werknemer die om fysieke redenen ongeschikt is tot werken, mag niet worden aangeworven. In een maatschappij in ontwikkeling, waarvan de leiders zo snel mogelijk de kloof die hen van de industriële landen scheidt, willen overbruggen, is deze bepaling van vitaal belang.

Alleen met sterke, gezonde arbeidskrachten kan dat opzet worden verwezenlijkt. De primaire economische eisen verdrongen, laat ons hopen tijdelijk, de sociale overwegingen, die aanzetten tot de tewerkstelling van minder valide werknemers.

De fysieke geschiktheid moet blijken uit een getuigschrift door een geneesheer afgeleverd. Wanneer geen geneesheer kan geraadpleegd worden volstaat een voorlopig getuigschrift. Nochtans moet, in dit geval, de werknemer binnen de drie maanden na de indiensttreding aan een geneeskig onderzoek onderworpen worden.

4. De Juridische Bekwaamheid (Art. 5). De juridische bekwaamheid om een arbeidsovereenkomst af te sluiten wordt geregeld door de Nationale wet van de werknemer. In geval diens nationaliteit onbekend of indien de werknemer apatride is, geldt de congolese wet, onder voorbehoud van volgende beschikkingen.

a) de aanwerving of het in dienst houden van personen van minder dan 14 jaar is verboden (openbare orde). De werknemers tussen 14 en 16 jaar mogen slechts aangeworven en in dienst gehouden voor de uitvoering van lichte en gezonde werken, bepaald door het ministerieel besluit genomen in uitvoering van art. 27 van de huidige kodeks; De congolese wetgever heeft deze verbodsbepaling moeten invoeren om de toevloed van kinderen naar de steden te stremmen enerzijds; om de kinderen in hun vormingsperiode te beschermen anderzijds.

b) de aanwerving of het indiensthouden van een persoon tussen 14 en 18 jaar is verboden wanneer er verzet rijst vanwege de persoon die het ouderlijk of tutelair gezag uitoefent;

c) de gehuwde vrouw mag zich verbinden in een arbeidsovereenkomst, behoudens uitdrukkelijk verzet van de man;

d) het verzet kan gelicht worden door de rechtbanken zo de omstandigheden of de billijkheid die maatregel rechtvaardigen;

e) iedere vorm van ronselen is verboden ⁽¹⁹⁾.

f) de werkgevers zijn verplicht de maatregelen tot bescherming van de nationale arbeidskracht na te leven;

g) bij gebrek aan burgerlijke stand, wordt de ouderdom van de werknemers (a+b) gecontroleerd volgens de modaliteiten vastgesteld door de bevoegde Ministers.

Afdeling 2: De duur van de arbeidsovereenkomst - Het proefbeding.

§ 1. Overeenkomsten van bepaalde duur.

1. Definitie (Art. 29).

Vooreerst merken wij op dat er slechts twee soorten arbeidsovereenkomsten bestaan volgens de Kongolese arbeidswetgeving nl. de arbeidsovereenkomsten van bepaalde duur en die van onbepaalde duur. Krachtens art. 29 is een arbeidsovereenkomst van bepaalde duur wanneer zij wordt afgesloten hetzij voor een bepaalde tijd, hetzij voor een bepaald werk, hetzij voor de vervanging van een werknemer die tijdelijk onbeschikbaar is.

Art. 31 brengt wel een bijzondere beperking aan voor het afsluiten van arbeidsovereenkomsten van bepaalde duur. Wanneer de werknemer aangeworven wordt voor een permanente dienstbetrekking in een onderneming of in een openbare dienst, moet een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten worden.

Bij niet naleving van deze bepaling wordt de arbeidsovereenkomst geacht voor onbepaalde tijd afgesloten te zijn.

Deze bepaling wil een einde maken aan toestanden die tengevolge van «recruteringsovereenkomsten» ontstonden, en die heden nog aangewend worden door mijnbouwondernemingen, die gedwongen werden personeel aan te werven ver buiten de plaats van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ⁽²⁰⁾.

In geval van aanwerving per dag, en indien de werknemer reeds dertig dagen gewerkt heeft tijdens een periode van twee maanden, wordt de nieuwe aanwerving afgesloten vóór het verstrijken van de tweede maand, echter beschouwd als zijnde afgesloten voor onbepaalde duur. Deze bepaling moet als een rem werken voor de aanwerving van dag tot dag van gewone werknemers ⁽²¹⁾.

2. Duur van de Arbeidsovereenkomst (Art. 30).

De duur van dergelijke arbeidsovereenkomsten mag de twee jaar niet overschrijden.

Wanneer de werknemer gehuwd is, gescheiden van zijn gezin of indien hij weduwnaar en gescheiden is van de kinderen die onder zijn hoede zijn gesteld, mag de duur slechts één jaar belopen ⁽²²⁾.

3. Opeenvolgende arbeidsovereenkomsten.

Geen enkel werknemer mag meer dan twee arbeidsovereenkomsten van bepaalde duur met dezelfde onderneming aangaan.

Hij mag bovendien niet meer dan éénmaal zulkdanige arbeidsovereenkomst hernieuwen. Dit kadert derhalve met de bepalingen van art. 31.

4. Sanktie.

Wanneer een arbeidsovereenkomst in strijd met bovenvermelde bepalingen uitgevoerd wordt, worden de dienstprestaties geacht geleverd te zijn onder een regime van een arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur.

5. Einde van de arbeidsovereenkomst.

Krachtens art. 55 neemt de arbeidsovereenkomst van bepaalde tijd een einde bij het verstrijken van de door de partijen bepaalde termijn.

Het beding dat in de mogelijkheid voorziet om aan zulkdanige arbeidsovereenkomsten met een opzeg een einde te stellen, is van rechtswege nietig.

De verbreking van de arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur zonder dringende reden vóór het verstrijken van de termijn, geeft recht op een vergoeding gelijk aan het loon dat nog moest betaald worden, ware de arbeidsovereenkomst blijven bestaan. De vergoeding is nochtans beperkt tot een viervoud van de verbrekingsvergoeding die moest betaald worden zo het ging om een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur (art. 56).

Alhoewel de wet niets bepaalt t.o.v. de voortzetting van de arbeidsbetrekkingen na het verstrijken van de arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur, menen wij toch te mogen stellen dat — wanneer zulks gebeurt — een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur ontstaat ⁽²³⁾.

6. Vorm.

Krachtens art. 33 moeten alle arbeidsovereenkomsten schriftelijk vastgelegd worden.

Indien er geacht bestaat, wordt de arbeidsovereenkomst geacht afgesloten te zijn voor onbepaalde duur. Het tegenbewijs mag evenwel geleverd worden.

Wanneer er echter wel een geschrift bestaat, doch geen enkele bepaling de aard van de arbeidsovereenkomst specificeert, wordt de arbeidsovereenkomst geacht afgesloten te zijn voor onbepaalde duur. Alhoewel het niet uitdrukkelijk bepaald is menen wij dat het een onweerlegbaar vermoeden is en dat geen tegenbewijs toegelaten is.

§ 2. Het Proefbeding.

1. Beginsel (Art. 32).

In plaats van zich definitief te verbinden na de uitwisseling van hun instemming kunnen de partijen een proefbeding in de arbeidsovereenkomst inlassen.

Dit beding moet toelaten aan de werkgever de beroepscapaciteiten van de werknemer te meten; aan de werknemers zich te vergewissen van de arbeidsvoorwaarden.

Te dien einde stelt de kongolese wetgever dat iedere arbeidsovereenkomst een proefbeding mag bevatten, derhalve ook de arbeidsovereenkomsten voor bepaalde duur.

2. Duur.

Terzake laat de wetgever partijen een zekere speelruimte, door te stellen dat de duur er van niet langer mag zijn dan de tijd nodig om de werknemers te testen. Bij het bepalen van de duur dient derhalve rekening te worden gehouden met de techniek en de gebruiken van het beroep.

Om misbruiken te vermijden voegt de wetgever eraan toe dat in ieder geval de duur van het proefbeding voor een ongeschoolde werknemer niet langer mag zijn dan één maand; voor andere werknemers bedraagt de tijdslimiet zes maanden.

Indien het proefbeding een langere duur bepaalt, wordt deze van rechtswege verminderd tot één of zes maanden, naar gelang het geval.

Dit is o.i. een verbetering t.o.v. de regeling vervat in de wetsverordening van 21 februari 1961 houdende de arbeidsovereenkomst ⁽²⁴⁾.

Deze wet bepaalde dat, zo in een langer proefbeding was voorzien, de arbeidsovereenkomst geacht werd als gesloten vóór onbepaalde duur. De sanktie ging dus regelrecht in tegen de wetsautonomie van de partijen.

Wanneer de werknemer na het verstrijken van het proefbeding in dienst wordt gehouden, wordt de arbeidsovereenkomst automatisch bevestigd.

3. Opzeg (Art. 57).

De partijen mogen een einde stellen aan de arbeidsover-

eenkomst met proefbeding, mits een opzeg van drie werkdagen.

De opzeg begint te lopen daags na de notifikatie. Zo één van de partijen deze formaliteit niet naleeft, dient hij o.i. alhoewel de wet het niet bepaalt, een schadevergoeding te betalen gelijk aan drie dagen loon.

Gedurende de eerste drie dagen van de proef mag aan de arbeidsovereenkomst een einde gesteld worden zonder opzeg.

4. Natuur van het proefbeding.

In de eerste plaats wijzen wij erop dat het proefbeding grondig verschilt van de leerovereenkomst die tot doel heeft de leerjongen een beroepsvorming te geven.

De doktrine was eertijds verdeeld nopens het juridisch karakter van het proefbeding:

- voorafgaande of voorlopige overeenkomst;
- overeenkomst onder schorsende voorwaarde;
- overeenkomst onder ontbindende voorwaarde in het geval de proef niet voldeed.

Ten dage hellen de meeste auteurs over naar de laatste theorie. De theorie wordt bevestigd door het feit dat, zo de werknemer na het verstrijken van de proef in dienst wordt gehouden, de arbeidsovereenkomst automatisch bevestigd wordt.

5. Vorm.

De Kongolese wetgever heeft niet uitdrukkelijk bepaald dat het proefbeding schriftelijk moet vastgelegd worden.

Nochtans menen wij uit de bepalingen van art. 187 te mogen besluiten dat het proefbeding schriftelijk moet opgesteld zijn. Het art. dat de opnemings van bepaalde vermeldingen in de arbeidsovereenkomst stelt, bepaalt uitdrukkelijk dat «de duur van de aanwerving» moet vermeld zijn.

Wanneer dit niet geschiedt, wordt o.i. de arbeidsovereenkomst geacht afgesloten te zijn voor onbepaalde duur.

Of dit een onweerlegbaar vermoeden is kan niet met zekerheid gezegd worden.

Alles hangt af van de waarde die gehecht wordt aan het geschrift.

Is het slechts een bewijsmiddel?

Of is het een essentiële vormvereiste?

Afdeling 3 : Vorm en bewijs.

Alle arbeidsovereenkomsten moeten schriftelijk vastgelegd en opgesteld worden in de vorm door partijen bepaald, voor zover zij volgende vermeldingen bevatten:

- a) de naam van de werkgever;
- b) het immatrikulatienummer van de werkgever bij het nationaal instituut van maatschappelijke zekerheid;
- c) de naam, voornaam of bijnaam van de werknemer;
- d) het aansluitingsnummer van de werknemer bij het N.I.M.Z.;
- e) de geboortedatum van de werknemer;
- f) de geboorteplaats en de nationaliteit van de werknemer:
- naam en voornaam van de echtgenote;
- naam en voornaam en geboortedatum van ieder kind;
- h) de aard en de modaliteiten van het werk;
- i) het bedrag van het loon en van de andere voordelen;
- j) de plaats(en) van uitvoering van de arbeidsovereenkomst;
- k) de duur van de aanwerving;
- l) de duur van de opzeg;
- m) de datum van inwerkingtreding;
- n) de plaats en datum van de afsluiting van de arbeidsovereenkomsten;
- o) de vermelding van fysieke geschiktheid.

§ 2. Sanktie.

Wanneer er geen geschrift voorhanden is, wordt de arbeidsovereenkomst — tot het tegenbewijs is geleverd — geacht afgesloten te zijn voor onbepaalde duur.

De werknemer mag evenwel, zelfs zo een geschrift noodzakelijk is, door alle rechtsmiddelen het bestaan van de arbeidsovereenkomst en de draagwijdte ervan, alsmede de latere wijzigingen bepalen (art. 38) ⁽²⁵⁾.

De woorden « alsmede de latere wijzigingen » slaan op het geval waar supplementaire voordelen later werden bedongen. Dit kan o.m. het geval zijn wanneer de aanwerving per briefwisseling geschiedde.

Enkele auteurs kritiseren scherp de mogelijkheid voor alle werknemers tot verbreking van de arbeidsovereenkomst bij gebrek aan visum.

Want oordelen ze « justifiée dans le cas d'un contrat signé par un travailleur de formation modeste, cette formalité — et plus encore la sanction — ne semble pas fondée lorsque le travailleur est hautement qualifié » ⁽²⁶⁾.

§ 3. Projekt-Arbeidsovereenkomst (Art. 35).

Ten einde de werknemer toe te laten met kennis van zaken, en niet overijld, een arbeidsovereenkomst af te sluiten moet de werkgever twee werkdagen vóór de ondertekening van de arbeidsovereenkomst, een exemplaar van een projekt-arbeidsovereenkomst aan de werknemer overhandigen. Dit laat de werknemer tevens toe na te gaan of de bedongen arbeidsvoorwaarden nageleefd werden door de werkgever.

Indien de werkgever deze verplichting niet nakwam, mag de werknemer binnen de dertig dagen na het afsluiten van de arbeidsovereenkomst er een einde aan stellen.

§ 4. Visum (art. 36) ⁽²⁷⁾

De werkgever moet (en de werknemer mag) iedere arbeidsovereenkomst onderwerpen aan het visum van de Nationale Arbeidsdienst.

Bij gebreke aan deze formaliteit, mag de werknemer op elk ogenblik de arbeidsovereenkomst verbreken en eventueel een schadevergoeding opeisen. De werknemer moet echter de schade bewijzen.

Schade kan o.m. geleden worden naar aanleiding van de repatriëring van de werknemer.

In de schade kan dan het bedrag van de reiskosten opgenomen worden.

Wij komen tot deze vaststelling na de studie van de arbeidsovereenkomst in andere Afrikaanse landen, waar uitdrukkelijk bepaald wordt dat de werknemer, zo de werkgever de arbeidsovereenkomst niet laat viseren, zo de administratie het visum weigert, recht heeft op de betaling van de reiskosten. De Kongolese wetgever heeft dit niet uitdrukkelijk bepaald, doch impliciet ligt het o.i. in art. 36 besloten.

Het doel van het visum is duidelijk tweevoudig : Enerzijds de controle te verzekeren van de naleving van de arbeidswetgeving en anderzijds de bescherming van de werknemer na te streven, door de overheid toe te laten te onderzoeken of de werknemer vrij en met kennis van zaken de arbeidsovereenkomst heeft afgesloten ⁽²⁸⁾.

Afdeling 4 : De verplichtingen van de partijen.

§ 1. Verplichtingen van de werknemer.

1. Zelf het werk uitvoeren (Art. 39, lid 1)

De werknemer is verplicht zelf zijn werk uit te voeren onder de voorwaarden, in de tijd en op de plaats zoals overeengekomen.

2. De bevelen opvolgen (Art. 39, lid 2)

Hij moet handelen overeenkomstig de bevelen die hem door de werkgever of diens aangestelden gegeven worden met het oog op de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.

Hij dient de reglementen na te leven opgesteld voor de onderneming, de werkplaats of de plaats waar hij zijn werk moet verrichten.

3. Veiligheid (Art. 40, lid 1)

De werknemer moet zich onthouden van alles wat zijn eigen veiligheid of deze van zijn werkmakkers of van derden in gevaar zou kunnen brengen.

4. Welvoeglijkheid (Art. 40, lid 2)

Tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst dient de werknemer de regels van de welvoeglijkheid en van de goede zeden na te leven.

Hij dient de hem ondergeschikte werknemers rechtvaardig te behandelen.

5. Teruggave van de koopwaren, produkten... (Art. 41).

De werknemer dient aan de werkgever de koopwaren, produkten en speciën en in 't algemeen alles wat hem werd toevertrouwd, in goede staat terug te geven.

Hij is echter niet verantwoordelijk voor de beschadiging of de sleet toe te schrijven aan het normaal gebruik van het voorwerp, noch voor het toevallig verlies ervan.

6. Fabrikageheim - oneerlijke konkurrentie (Art. 41).

De werknemer dient de fabrikage- of zakengeheimen van de onderneming te bewaren en mag geen daden van oneerlijke konkurrentie stellen noch aan dergelijke daden meewerken, zelfs niet nadat de arbeidsovereenkomst beëindigd is.

7. Niet-konkurrentiebeding (Art. 42).

Het beding waarbij het de werknemer verboden wordt na het einde van de arbeidsovereenkomst een persoonlijke onderneming te exploiteren, zich met andere personen te verenigen met het oog op het exploiteren van een onderneming of bij andere werknemers in dienst te treden, is nietig.

Indien de arbeidsovereenkomst verbroken werd ingevolge een dringende reden te wijten aan de werknemer of indien deze laatste er een einde aan gemaakt heeft zonder dat de werkgever een dringende reden kan ten laste gelegd worden, is het beding geldig.

Er worden echter bijkomende voorwaarden gesteld. De werknemer moet zo ingewijd zijn in de cliënteel of in de zakengeheimen, dat hij de werkgever ernstig zou kunnen schaden.

Bovendien moet het verbod slaan op werkzaamheden die de werknemer bij de werkgever uitoefende (d.i. soortgelijke prestaties). Het beding heeft slechts uitwerking gedurende één jaar en is geografisch beperkt tot het gebied waarin de werknemer zijn diensten presteerde.

Het niet-mededingingsbeding kan een boete bepalen voor het geval de werknemer het niet naleeft. Op verzoek van de werknemer kan de rechter de overdreven boete tot een billijk bedrag verminderen.

§ 2. Verplichtingen van de werkgever.

1. De verplichting te laten werken (Art. 43, lid 1)

De werkgever dient aan de werknemer de overeengekomen betrekking te verlenen. Hij moet de werknemer

laten arbeiden. Hij kan de werknemer echter niet tot werken verplichten.

Immers, de verplichting te arbeiden is een verbintenis om iets te doen. De werkgever mag derhalve de werknemer niet fysisch dwingen. Hij heeft enkel een verhaal op de werknemer tot het eisen van een schadevergoeding.

Deze bemerking dient natuurlijk ook in het licht van art. 2 geplaatst, waarbij dwangarbeid en verplichte arbeid verboden worden, behoudens in afzonderlijke omstandigheden, opgesomd in art. 2, lid 4. (Overmacht, arbeid tijdens militaire dienst, burgerlijke verplichting, arbeid tijdens gevangenschap).

De werkgever is verantwoordelijk voor de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, afgesloten door alle personen die in zijn naam handelen.

2. Veiligheid waarborgen (Art. 43, lid 2).

De werkgever moet de werknemer leiden, en erover waken dat het werk verricht wordt onder behoorlijke voorwaarden, zowel wat dienstveiligheid, gezondheid en waardigheid betreft.

3. Betalen van loon (Titel VI)

Wij stelden vast dat een van de hoofdbestanddelen van de arbeidsovereenkomst was «het presteren van arbeid tegen loon».

De voornaamste verplichting van de werkgever is derhalve «het betalen van het overeengekomen loon» ⁽²⁹⁾.

Deze verplichting laat ons toe de bepalingen van het arbeidswetboek nopens het loon uit te diepen.

3.1 Definitie

Volgens het arbeidswetboek is bezoldiging «de som die het geheel vertegenwoordigt van de voordelen in uitvoering van de arbeidsovereenkomst aan de werknemer verschuldigd».

Zij omvat nl.

1. het loon of de wedde ;
2. de kommissielonen ;
3. de levensduurte toeslag ;
4. de premies ;
5. de deelneming in de winst ;
6. de bedragen als gratifikatie uitbetaald ;
7. de waarde van de voordelen in natura ;
8. de familiale vergoedingen voor het deel dat het wettelijk bedrag overtreft ;
9. het vakantiegeld of de vergoeding die de vakantie komenpeest ;
10. de bedragen uitbetaald door de werkgever gedurende de arbeidsongeschiktheid en tijdens de periode die de bevalling voorafgaat en volgt.

Zij omvat niet :

1. de gezondheidszorgen ;
2. de wettelijke familiale vergoedingen ;
3. de reisonkosten.

3.2 Bepaling van het loon.

3.2.1 De kongolese wetgever voert het beginsel in van «gelijk werk, gelijk loon», wat ook de oorsprong, het geslacht of de ouderdom mogen zijn van de werknemers (Art. 72).

3.2.2 De bezoldiging moet vastgesteld zijn in wettelijke gangbare specien.

Haar bedrag wordt vrijelijk door de partijen bepaald. Zij mag echter niet lager zijn dan de minimabedragen vastgesteld door de President van de Republiek.

De bezoldiging wordt vastgesteld hetzij volgens de tijd (per uur, per dag, per week, per maand, per jaar), hetzij per stuk, hetzij per taak.

De bezoldiging voor stuk- of taakwerk moet derwijze berekend worden dat zij aan de gemiddelde werknemer

een loon bezorgd dat minstens gelijk is aan dat van een werknemer die per uur betaald wordt (Art. 76).

3.2.3 Bewijs (Art. 77).

Bij gebrek aan bewijs van de overeengekomen bezoldiging, is de werkgever de bezoldiging verschuldigd bepaald door de kollektieve arbeidsovereenkomsten of, bij gebrek of hun stilzwijgen, door de wetsverordening van de President van de Republiek, of door de gewoonten van de plaats waar de arbeidsovereenkomst dient uitgevoerd te worden, rekening houdend namelijk met de aard van het werk, de beroepsbekwaamheid en de leeftijd van de werknemer.

3.2.4 Geen arbeid - geen loon (Art. 78).

Het loon is slechts verschuldigd voor werkelijk gepresteerd arbeid ; met dien verstande evenwel, dat het moet bepaald worden zo de werkgever het werken onmogelijk maakt.

Slechts de lock-out, en de betaalde feestdagen vormen een uitzondering op deze regel.

3.2.5 Kommissielonen (Art. 78, lid 2).

Dit artikel stelt als beginsel dat het recht op kommissielonen voor verkopen verworven wordt op het ogenblik dat de bestellingen uitgevoerd worden door de werkgever.

3.3 Betalingswijze.

3.3.1 Betaling in specien (Art. 79)

De bezoldiging dient betaald te worden in specien, eventueel na aftrek van de tegenwaarde van de verschuldigde en versterkte voordelen in natura.

Art. 82 stelt als beginsel voorop dat de betaling in natura, zelfs de gedeeltelijke, verboden is.

Er zijn op dit beginsel belangrijke afwijkingen : vnl. t.o.v. huisvesting, en het verstrekken van voedsel (art. 117-118).

Het loon moet betaald worden tijdens de werkuren, op de overeengekomen tijd en plaats.

Het mag niet uitgekeerd worden in een drankgelegenheid, noch in een verkoopmagazijn, uitgezonderd voor de werknemers die daar zijn tewerkgesteld.

Art. 79 laatste lid voegt er aan toe dat het voor de werkgever ten stelligste verboden is de beschikkingsvrijheid over het salaris van de werknemer te beperken.

3.3.2 Betalingsperioden.

Het loon moet op regelmatige tijdstippen betaald worden, die de maand niet mogen overschrijden.

In elk geval dient de betaling te geschieden ten laatste binnen de zes werkdagen volgend op de periode waarop ze betrekking heeft. De kommissielonen, verworven in de loop van een trimester, mogen echter uitgekeerd worden in de drie maanden die op het einde van de trimester volgen.

De deelneming in de winst, verwezenlijkt tijdens een boekjaar (exercice) moet betaald worden binnen de negen maanden die op de afsluiting van het boekjaar volgen.

3.3.3 Bij het einde van de arbeidsovereenkomst (Art. 81).

Alle bedragen die in uitvoering van de arbeidsovereenkomst verschuldigd blijven op het ogenblik van het definitief stopzetten van de arbeidsverhouding, moeten uiterlijk binnen de twee volgende werkdagen aan de werknemer of diens rechthebbenden uitbetaald worden.

3.3.4 Betaling aan minderjarigen en gehuwde vrouwen (Art. 81).

De werkgever mag geldig aan de minderjarige of aan de gehuwde vrouw de bezoldiging voor hun arbeid ter hand stellen. De persoon die over de minderjarige het vaderlijk of tutelair gezag uitoefent mag er zich evenwel tegen verzetten.

De rechtbank kan dit verzet opheffen indien de omstandigheden of de billijkheid dit rechtvaardigen.

3.3.5 Afrekening (Art. 84).

De werkgever moet aan de werknemer op het ogenblik van de uitbetaling een geschreven afrekening van de uitbetaalde bezoldiging overhandigen.

Indien de werkgever die verplichting niet naleefde worden zijn verklaringen betreffende de afrekening van de gedane betalingen verworpen, behalve indien hij kan bewijzen dat het hem door de fout van de werknemer niet mogelijk was de afrekening af te leveren, of indien er een schriftelijk bewijs bestaat, een begin van een schriftelijk bewijs, of indien de werknemer bekend.

3.4 Betaling ingeval van ziekte en van ongeval.

3.4.1 Recht op loon (Art. 86).

Tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid, veroorzaakt door ziekte of ongeval, behoudt de werknemer het recht, gedurende de totale schorsingsperiode, op 2/3 van de bezoldiging in speciën, evenals op de volledige familiale vergoedingen.

Het recht op de voordelen in natura blijft bestaan, tenware de werknemer er de tegenwaarde in speciën voor eiste.

De huisvesting echter valt niet onder deze bepaling.

Het recht op loon wordt tot 30 dagen teruggebracht, zo de arbeidsongeschiktheid het gevolg is van een arbeidsongeval of van een beroepsziekte.

De huisvesting dient echter verstrekt door de werkgever.

3.4.2 Verval van het recht (Artt. 88 en 89).

Het recht op het loon vervalt zo bewezen wordt dat de ziekte of het ongeval of de verergering ervan, het gevolg zijn van een bijzonder risico waaraan de werknemer zich blootstelde.

Het recht vervalt eveneens zo de werknemer weigert — zonder gegronde reden — de hem voorgeschreven geneeskundige behandeling te volgen of zich niet onderwerpt aan de geneeskundige controle.

Krachtens Art. 89 bestaat het bijzonder risico wanneer de arbeidsongeschiktheid voortvloeit :

1. uit een ziekte of ongeval veroorzaakt door een misdaad of wanbedrijf, waarvoor de werknemer een definitieve veroordeling opliep ;

2. uit een ongeval aan de werknemer overkomen bij het beoefenen van een gevaarlijke sport of bij het verrichten van zware lichaams oefeningen tijdens of met het oog op een wedstrijd of een voorstelling.

Deze omstandigheid wordt niet in acht genomen indien de wedstrijd of voorstelling door de werkgever wordt georganiseerd ;

3. uit een ongeval overkomen ingevolge drankmisbruik ;

4. uit vrijwillige verminkingen ;

5. uit een ongeval overkomen ingevolge prestaties verricht voor rekening van een derde ;

6. uit een toestand voortvloeiend uit oorlogsfeiten, onlusten of opstand.

3.5 Voorrechten en waarborgen van het loon.

3.5.1 Beslag (Art. 90).

De bedragen die aan de werkgevers verschuldigd zijn mogen niet in beslag genomen worden ten nadele van de werknemers, die hun loon nog niet ontvingen.

3.5.2 Faillissement (Art. 91).

De werknemers genieten een voorrecht, dat alle andere voorafgaat, voor de lonen verschuldigd voor diensten gepresteerd voor het faillissement of de likwidatie.

Het voorrecht slaat zowel op de roerende als de onroerende goederen van de werkgever.

3.6 Verminderingen en inhoudingen.

3.6.1 Boeten (Art. 92).

Alle bepalingen waarbij aan de werkgever het recht toegekend wordt boeten op te leggen zijn nietig.

3.6.2 Schadevergoeding (Art. 93).

Alle bepalingen waarbij aan de werkgever het recht toegekend wordt bij wijze van schadevergoeding de bezoldiging te verminderen zijn van rechtswege nietig.

De werkgever mag echter bij wijze van schadevergoeding het loon verminderen in geval de werknemer de verplichting de fabriekagegeheimen of de zakengeheimen van de onderneming te bewaren, niet naleeft.

Het komt ons voor dat deze bepaling al te theoretisch is. Het verminderen van de bezoldiging veronderstelt immers dat de schuldige werknemer in dienst blijft.

Nu zien wij niet goed in dat een werknemer, die zich schuldig maakt aan zo'n ernstig vergrijp, verder in dienst wordt gehouden. Temeer daar na het beëindigen van de Dienstbetrekking, deze verplichting op hem blijft rusten.

De werkgever mag eveneens afhoudingen verrichten voor het samenstellen van een waarborgsom ten einde de uitvoering van het niet-mededingingsbeding te verzekeren.

De waarborgsom dient gedeponneerd in een bank of instelling, aangenomen door de Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg.

3.7 Beslag en Afstand (Art. 95).

De bezoldiging van de werknemer mag slechts afgestaan en in beslag genomen worden tot maximum een vijfde van het gedeelte dat niet hoger is dan vijf maal het — interprofessioneel-minimum — maandloon van de plaats van tewerkstelling, en tot een derde van het overschot.

Ze kan afgestaan en in beslag genomen worden tot ten hoogste twee vijfden, indien de schuldvordering gesteund is op een wettelijke verplichting tot levensonderhoud.

Het beslag en de afstand toegestaan voor gelijk welke schuldvordering en die toegestaan wegens een wettelijke verplichting tot levensonderhoud mogen gekumuleerd worden.

De berekening van de kwotiteiten die kunnen afgestaan en in beslag genomen worden geschiedt na aftrek van de fiskale en maatschappelijke inhoudingen en de forfaitaire schatting van de huisvesting. Doorheen die beperkingen streefde de wetgever voornamelijk twee oogmerken na :

enerzijds heeft hij willen beletten dat de werknemer tengevolge van beslag en afstand beroofd zou worden van zijn inkomsten (sociaal doel) ;

anderzijds wilde hij het kredietstelsel niet ontredderen (ekonomisch doel).

3.8 Ekonomaat.

3.8.1 Begrip (Art. 9-6)

Wordt beschouwd als «ekonomaat» de organisatie waar de werkgever levensmiddelen en koopwaar te koop stelt uitsluitend aan de werknemers van de onderneming, voor hun persoonlijke en normale behoeften. Art. 98, lid 2, bepaalt echter dat er geen alcoholische en geestrijke dranken mogen verhandeld worden.

3.8.2 Voorwaarden van Vestiging (Art. 97).

De ekonomaaten mogen opgericht worden op voorwaarde :

- a) dat de werknemers niet verplicht worden te kopen in die instellingen ;

- b) dat de prijzen redelijk zijn en ieder winstbejag afwezig is ;

- c) dat dit ekonomaat beschikt over een afzonderlijke boekhouding.

3.8.3 Aanplakking van de Prijzen (Art. 98).

De prijzen van de koopwaren moeten op een goed zichtbare plaats uitgehangen worden.

Zij moeten eveneens meegedeeld worden aan de geografisch bevoegde Arbeidsinspekties.

Afdeling 5 : De schorsing van de arbeidsovereenkomst

De hoofdverbintenis van de werknemer bestaat erin «arbeid te leveren».

Wanneer de werknemer daarmee ophoudt eindigt — in beginsel althans — de arbeidsverhouding. De wetgever heeft terzake echter ingegrepen — in wel bepaalde gevallen — om de werknemer te beschermen en de stabiliteit van de dienstbetrekking te waarborgen.

§ 1. Schorsingsoorzaken (Art. 44).

Naast de klassieke schorsingsoorzaken, die wij terugvinden in onze wetgeving op de arbeidsovereenkomst treffen wij er aan die wij niet kennen, doch die daarom niet minder verantwoord zijn.

Schorsen de arbeidsovereenkomst :

1. de arbeidsongeschiktheid tengevolge van ziekte, ongeval, zwangerschap of bevalling ;

2. de oproeping of wederoproeping onder de wapens ; de vrijwillige dienstneming, in geval van oorlog, in het Kongolees leger of in dat van een geallieerde staat ;

3. de diensten gepresteerd in uitvoering van militaire of burgerlijke opeisingen ;

4. de uitoefening van openbare mandaten of van burgerlijke verplichtingen ;

5. de tuchtmaatregel opgelegd overeenkomstig een arbeidsreglement of kollektieve arbeidsovereenkomst ; de schorsing is evenwel beperkt tot tweemaal 15 dagen per jaar ;

6. de staking of de lock-out, indien ze uitgelokt werden overeenkomstig de procedure bepaald door het arbeidswetboek of die van de kollektieve arbeidsovereenkomst ; Bondig geschetst komt de procedure van het arbeidswetboek hierop neer (artt. 215-223).

Het kollektief konflikt wordt bekendgemaakt door de meest gerede partij aan de bevoegde arbeidsinspekteur, die echter ook van ambtswege mag optreden zo hij kennis kreeg van het konflikt. Binnen de 48 uur na de notifikatie, belegt de Arbeidsinspekteur een vergadering, waarop hij de partijen tracht te verzoenen. Zo hij in zijn zending niet slaagt, wordt het geschil overgemaakt aan de «bemiddelingskommissie». Slechts wanneer in de Bemiddelingskommissie geen verzoening tot stand komt mogen de partijen een staking of een lock-out uitroepen.

7. de opsluiting van de werknemer ;

8. overmacht, die tijdelijk één van beide partijen verhindert haar verplichtingen na te komen.

Besluiten genomen door de Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg moeten de rechten en plichten van ieder van de partijen in de schorsingsperiodes bepalen.

Als algemene opmerking willen wij erop wijzen dat de arbeidsovereenkomst blijft bestaan gedurende de schorsingsperiode.

De uitvoering alleen wordt geschorst.

De werknemer blijft deel uitmaken van het personeel en kan bij het ophouden van de schorsingsoorzaak, van de werkgever zijn tewerkstelling opeisen.

§ 2. Verbod de Arbeidsovereenkomst te beëindigen (Art. 47). - Afwijkingen.

In beginsel mag er geen einde gesteld worden aan de arbeidsovereenkomst gedurende de schorsingsperiode.

Nochtans bestaan er afwijkingen :

1) Ziekte en ongeval.

De werkgever mag na verloop van 6 maanden de arbeidsovereenkomst verbreken, mits betaling van een ver-

brekingsvergoeding, die normaal verschuldigd is bij de verbreking van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur.

Dit artikel is algemeen gesteld zodat o.i. de werkgever dezelfde verbrekingsvergoeding moet betalen zo hij na 6 maanden schorsing de arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur zou verbreken.

Deze regeling is niet toepasselijk op de schorsing wegens arbeidsongeval en wegens beroepsziekte.

2) Uitoefening van openbare mandaten en burgerlijke verplichtingen.

De werkgever mag eveneens na een schorsing van 6 maanden de arbeidsovereenkomst verbreken. In dit geval is geen enkele vergoeding verschuldigd.

3) Overmacht : Ingeval van overmacht mag de belanghebbende partij na twee maanden schorsing, zonder vergoeding, de arbeidsovereenkomst verbreken.

4) Opsluiting. De werkgever mag een einde stellen aan de arbeidsovereenkomst zonder vergoeding, wanneer de werknemer vervolgens veroordeeld wordt tot een gevangenisstraf van meer dan twee maanden.

§ 3. Verplichtingen in schorsingsperiode.

1. Ziekte en ongeval (Art. 86).

Gedurende de schorsingsperiode behoudt de werknemer het recht op 2/3 van zijn loon en op de vergoedingen. Het recht op de voordelen in natura blijft bestaan.

Ingeval van beroepsziekte of arbeidsongeval behoudt de werknemer bovengemelde rechten gedurende 32 dagen.

2. Zwangerschap en Bevallings (Art. 112).

Tijdens de zwangerschap mag de vrouw gedurende 8 weken de arbeidsovereenkomst schorsen ; na de bevalling wordt de arbeidsovereenkomst 6 weken geschorst.

Gedurende de 14 weken heeft de werkneemster recht op 2/3 van haar bezoldiging alsmede op het behoud van de voordelen in natura. Gedurende deze schorsingsperiodes mag de werkgever de arbeidsovereenkomst niet verbreken. De zwangere vrouw mag echter, de arbeidsovereenkomst zonder vergoeding verbreken. Dit recht behoudt zij tijdens de 6 weken na de bevalling (Art. 111).

Gedurende bovenvermelde schorsingen alsmede bij overmacht moet de werkgever aan de werknemer en diens familie verschaffen :

1. de medische zorgen ;
2. de verplaatsingskosten ;
3. brillen, orthopedische en prothese-apparaten.

3. Opmerking.

Het mag merkwaardig genoemd worden dat de kongolese wetgever niets heeft bepaald t.o.v. de verwittigingsplicht van de werknemer, getroffen door ziekte of ongeval. Vergetelheid ?

Eveneens opvallend is de afwezigheid van beschermingsmaatregelen voor de zwangere werkneemster.

Het verbod van afdanking bestaat wel in de schorsingsperiodes, doch daarbuiten ?

Wij weten wel dat elke afdanking dient gemotiveerd te zijn, zodat lichtzinnige opzeggingen afgeremd worden. Dat wel. Toch zagen wij liever klare beschermende bepalingen in de wet ingeschreven.

Afdeling 6 : Einde van de arbeidsovereenkomst.

Vooraleer de bepalingen van het wetboek te bestuderen, vermelden wij de oorzaken eigen aan alle arbeidsovereenkomsten die een einde maken aan de arbeidsverhouding. Daarna behandelen wij de specifieke beëindigingen van de verschillende overeenkomsten.

§ 1. Oorzaken eigen aan alle arbeidsovereenkomsten.

1. De dood van de werknemer.

De dood van de werknemer stelt een einde aan de arbeidsverhouding, daar de verbintenissen van de werknemer wegens hun persoonlijk karakter niet overgedragen kunnen worden op zijn erfgenamen.

De dood van de werkgever stelt daarentegen geen einde aan de arbeidsovereenkomst.

Men rechtvaardigt deze stelregel door zich te beroepen op het feit dat de werknemer verbonden is met de onderneming in plaats van met de persoon zelf van de werkgever. Dergelijke zienswijze verstevigt de stabiliteit van de dienstbetrekking.

2. Overmacht.

Wij verduidelijken onmiddellijk dat het moet gaan over een definitieve overmacht. Een tijdelijk geval van overmacht schorst, zoals hierboven is uiteengezet, slechts de arbeidsovereenkomst.

3. Zwaarwichtige fout of Dringende Reden.

3.1 Algemeenheden (Art. 58)

Aan de arbeidsovereenkomst mag onmiddellijk een einde gesteld worden in geval van dringende reden of zwaarwichtige fout.

De partij wordt geacht een zwaarwichtige fout begaan te hebben, wanneer de regels van de goede trouw niet toe laten van de andere partij de voortzetting van de arbeidsovereenkomst te eisen.

De partij die wegens een zwaarwichtige fout de arbeidsovereenkomst wil verbreken, moet dit doen ten laatste twee werkdagen na de vaststelling van de feiten.

De feiten moeten binnen de 14 dagen per geschrift ter kennis gebracht worden van de andere partij.

Dit kan geschieden per aangetekend schrijven of door overhandiging van een geschrift aan de partij tegen ontvangstbewijs of indien de schuldige partij weigert voor ontvangst te tekenen in aanwezigheid van twee geletterde getuigen.

Wij menen dat deze opsomming slechts eksemplatief is. Alle andere geschreven vormen komen o.i. in aanmerking om de dringende redenen aan de tegenpartij te betekenen.

3.2 Zwaarwichtige fouten in hoofde van de werkgever (Art. 59).

In art. 59 worden vijf gevallen van zwaarwichtige fouten in hoofde van de werkgever opgesomd.

Gezien de bepalingen van art. 58 gelden de vijf gevallen slechts als voorbeelden.

Het is dus een eksemplatieve lijst.

Worden als zwaarwichtigen fouten beschouwd :

a. daden van oneerlijkheid, geweldplegingen, slagen en verwondingen, gepleegd t.o.v. of op de persoon van de werknemer.

b. het moedwillig berokkenen van materiële schade tijdens of ter gelegenheid van de arbeidsovereenkomst ;

c. het blootstellen van de veiligheid, van de gezondheid en van de moraliteit van de werknemer aan gevaren die niet konden voorzien worden bij het afsluiten van de arbeidsovereenkomst ;

d. onwettige verminderingen van het loon ;

e. het niet nakomen van de wettelijke reglementaire beschikkingen op het stuk van het minimumloon en de familiale vergoedingen.

3.3 Zwaarwichtigen fouten in hoofde van de werknemer (Art. 60).

a. daden van oneerlijkheid, geweldplegingen of slagen en verwondingen, gepleegd t.o.v. of toegebracht aan de werkgever of aan het personeel ;

b. het vrijwillig berokkenen van materiële schade tij-

dens of ter gelegenheid van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ;

c. daden van immoraliteit gepleegd tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ;

d. het roekeloos in gevaar brengen van de veiligheid van de inrichting, van het werk of van het personeel.

3.4 Schadevergoeding (Art. 61).

a. Indien de arbeidsovereenkomst verbroken wordt overeenkomstig de bepalingen van art. 59, kan de werkgever tot het betalen van een schadevergoeding veroordeeld worden. Het bedrag wordt vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van art. 49 (zie ongeldig motief).

b. Indien de arbeidsovereenkomst verbroken wordt overeenkomstig de bepalingen van art. 60, kan de werknemer veroordeeld worden tot het vergoeden van de schade, veroorzaakt door de zwaarwichtige fout van de werknemer.

4. Wederzijdse overeenkomst.

Het spreekt vanzelf dat zo partijen een akkoord afsluiten waarin het beëindigen van de overeenkomst gestipuleerd is, zulks rechtsgeldig is.

5. Ontbinding.

Een rechterlijke beslissing kan tevens een einde maken aan de dienstbetrekking op klacht van een der partijen wegens niet-uitvoering van de verbintenissen die uit de arbeidsovereenkomst voortvloeien.

§ 2. Oorzaak eigen aan de arbeidsovereenkomsten voor bepaalde duur.

De meest voorkomende oorzaak is natuurlijk het «verlopen van de termijn, waarvoor de arbeidsovereenkomst werd aangegaan».

De arbeidsovereenkomst eindigt van rechtswege, d.i. zonder dat partijen dit moeten te kennen geven.

Blijft de werknemer echter zijn diensten presteren na de vervaltermijn, dan ontstaat o.i. een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur.

§ 3. Oorzaak eigen aan de arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde duur.

Het karakteristieke van een zodanige arbeidsovereenkomst ligt in de mogelijkheid er ten alle tijde een einde aan te maken, op voorwaarde evenwel dat een opzeg wordt gegeven.

Daarenboven dient de werkgever de opzeg te motiveren (geldig motief). Aan de basis van de opzeg moet een geldig motief liggen. De rechtbanken bezitten dus het recht het afdankingsmotief aan de werkelijkheid te toetsen. Een belangrijk voorrecht van de werkgever wordt door deze bepaling aangevreten ⁽⁸⁰⁾. Wij gaan er dieper op in.

1. Geldig motief (Art. 48).

De arbeidsovereenkomst mag slechts door de werkgever opgezegd worden voor een geldige reden, die verband houdt met de bekwaamheid of het gedrag van de werknemer of gesteund is op de noodwendigheden van de goede werking van de onderneming, de instelling of de dienst.

Art. 48, lid 2, specificeert dat niet als geldige reden mogen ingeroepen worden : de opinies van de werknemer, de etnische groep waartoe hij behoort, zijn ras, zijn aansluiting of niet-aansluiting bij een syndikale organisatie, zijn deelname aan syndikale werkzaamheden buiten de werkuren of met toestemming van de werkgever, tijdens de werkuren.

De Kongolese wetgever gaat uit van de opvatting dat economische moeilijkheden een geldig motief kunnen zijn om het personeel in te krimpen (Art. 64).

Nochtans dienen er bepaalde formaliteiten vervuld te worden :

a) Rangorde - Bekendmaking.

Indien de werkgever zinnens is een of meerdere werknemers wegens economische redenen af te danken moet hij een rangorde in de afdankingen navolgen. De rangorde is opgesteld in functie van de beroepsbekwaamheid, de dienstjaren en de familiale toestand van de werknemers.

Als economische redenen gelden de vermindering van de activiteiten en de reorganisatie van het bedrijf.

De werkgever dient de vertegenwoordigers van de werknemers van zijn voornemens op de hoogte te stellen.

Worden eerst afgedankt de minst-gekwalificeerden; in geval van gelijke beroepskwaliteit, de jongste werknemers.

b) Prioriteit van aanwerving.

De werknemer die wegens economische redenen aan de kant wordt gezet behoudt gedurende 1 (één) jaar een prioriteit van aanwerving in gelijkaardige betrekkingen. Na verloop van die termijn, blijft hij nog een jaar prioriteit genieten doch zijn aanwerving mag afhankelijk gesteld worden van een proef of een stage, waarvan de duur niet meer mag bedragen dan bepaald t.o.v. het proefbeding.

2. Ongeldig Motief (of abusieve afdanking) (Art. 49)

Bij verbreking van de arbeidsovereenkomst zonder geldig motief, heeft de werknemer recht op een schadevergoeding, die bepaald wordt door de Arbeidsrechtbank.

Bij het vaststellen van het bedrag houdt de Rechtbank rekening met de aard van het werk, aantal dienstjaren, ouderdom en verworven rechten van de werknemer.

Deze schadevergoeding mag gekumuleerd worden met de vergoeding verschuldigd bij het niet naleven van de opzeg of de vergoeding bepaald in de individuele of kollektieve arbeidsovereenkomst.

3. Opzeg.

3.1 Duur (art. 50).

De opzeg door de werkgever gegeven bedraagt minimum 14 werkdagen. Hij begint te lopen daags na de betekening. In de arbeidsovereenkomst kan evenwel een langere opzeg bedongen worden.

De wettelijke termijn wordt verhoogd met 6 werkdagen per jaar ononderbroken dienst.

De opzeg die uitgaat van de werknemer bedraagt de helft. Uit de bewoordingen «daags na de betekening», leiden wij af dat de opzeg schriftelijk moet gegeven worden. De Kongolese wetgever verduidelijkt niet de inhoud van de opzegbrief, noch de vorm ervan. Dit laat ons toe te stellen dat zowel een eenvoudige brief, een aangetekend schrijven, een deurwaarderseksploot voldoen aan de door de wet gestelde eisen.

3.2 Vakantie om werk te zoeken (Art. 51).

De werknemer heeft recht gedurende de opzegperiode op 1 dag vakantie om een nieuw werk te zoeken. Deze afwezigheid wordt integraal door de werkgever betaald.

3.3 Vroegtijdige beëindiging van de arbeidsovereenkomst (Art. 52).

3.3.1 De werknemer die in opzeg staat mag na verloop van de helft van de opzeg de arbeidsovereenkomst verbreken.

De werkgever dient het loon en de familiale vergoeding echter voor de volledige opzegperiode te betalen.

3.3.2 Wanneer de werknemer die in opzeg staat een nieuw werk vindt, mag hij in gemeen overleg de opzegperiode inkorten.

De resterende opzeg wordt teruggebracht op maximum 7 dagen, te beginnen vanaf de dag van het vinden van nieuw werk.

Het spreekt voor zichzelf dat in dit geval het loon niet meer verschuldigd is voor de nog lopende opzegperiode.

Afdeling 7: Substitutie en overdracht van de werkgever.

1. Continuïteit van de arbeidsovereenkomsten (Art. 66).

Wanneer de werkgever vervangen wordt hetzij tengevolge van erfenis, fusie of inbreng in een maatschappij van de fondsen, blijven de arbeidsovereenkomsten bestaan tussen de nieuwe werkgever en het personeel ⁽⁸¹⁾.

Bij uitscheiding van bedrijf, behoudens overmacht, is de werkgever gehouden de regels met betrekking tot de verbreking van de arbeidsovereenkomst na te leven.

Ter verduidelijking bepaalt art. 66 dat het faillissement en de gerechtelijke likwidatie geen gevallen van overmacht zijn.

§ 2. Overdracht van werknemers (Art. 67).

Het beding dat de werknemer verplicht een arbeidsovereenkomst aan te gaan met een andere werkgever is nietig.

Het beding is nochtans geldig zo het de werkgever of de werkgevers aanduidt aan wie de werknemer kan overgedragen worden.

Het is eveneens geldig indien in de overdracht is voorzien ten gunste van personen aan wie de eerste werkgever zijn onderneming afstaat.

In geval van overdracht neemt de nieuwe werkgever de plaats in van de vorige.

Afdeling 8: Slot van rekening (Art. 65).

De kwijting van slot van rekening door de werknemer afgeleverd op het ogenblik dat de arbeidsovereenkomst een einde neemt, betekent geen verzaken aan toekomstige rechten.

Afdeling 9: Bewijs van einde dienst (Art. 65).

Bij het einde van de arbeidsovereenkomst moet de werkgever binnen de twee daaropvolgende werkdagen, aan de werknemer een bewijs van einde dienst afleveren.

Het bewijs vermeldt de aard en de duur van de gepresteerde diensten, het begin en het einde van de prestaties.

Afdeling 10: De verjaring.

Iedere rechtsvordering die gegrond is op de arbeidsovereenkomst verjaart drie jaar na het feit ingevolge hetwelk de rechtsvordering ingesteld werd (Art. 152).

Afdeling 11: Betwistingen.

De betwistingen tussen werknemer en werkgever behoren tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbanken.

De procedure kent zoals in het Belgische recht twee fasen: een verzoeningsprocedure die verloopt voor de Arbeidsinspekteur; een gerechtelijke fase voor het arbeidsgerecht.

Terzake stelt zich een interessante vraag, nl. welke verhaalsrechten bezit de werknemer wiens werkgever gedomicilieerd is in België?

Art. 206 van het arbeidswetboek bepaalt voor dergelijke gevallen dat «de rechtbank van de plaats van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst bevoegd is, behoudens afwijkende regeling vastgesteld in een verdrag».

Afdeling 12: Strafbepalingen.

Talrijke strafbepalingen dienen de naleving van bepaalde artikels van de wet op arbeidsovereenkomst te waarborgen.

Zo worden gestraft met een boete die de 2.000 fr. niet mag overschrijden de werkgevers die:

a) verwaarlozen de arbeidsovereenkomst aan het visum te onderwerpen;

b) verwaarlozen de veiligheid van de werknemers te waarborgen;

- c) inbreuk plegen op de voorschriften nopens de opzeg ;
- d) inbreuk plegen op de voorschriften omtrent de af-dankingen wegens economische redenen ;
- e) weigeren het certificaat einde dienst af te leveren.

Besluit ⁽³²⁾

Buiten enkele onnauwkeurigheden en leemten waarop wij in de loop van de behandeling wezen, willen wij in het besluit één fundamentele kritiek naar voor brengen.

De kongolese arbeidswetgeving, en in casu de wetgeving op de arbeidsovereenkomst, is gebaseerd op, geïnspireerd door en dikwijls gekopieerd op de «moederlandse» arbeidswetgeving.

Uiteraard is dit niet af te keuren, moest de situatie, waarop de arbeidswetgeving geënt wordt, identiek zijn met de West-Europese.

Niets is minder waar.

West-Europa is een hoog geïndustrialiseerd land, terwijl Kongo een ontwikkelingsland is.

De kongolese arbeidswetgeving is typisch bestemd voor een welvaartstaat.

Vandaar dat o.i. het gevaar daadwerkelijk bestaat dat ze in grote mate niet zal worden nagevolgd.

Het ware m.i. beter geweest, een minimum beschermingsregels voor de werknemers uit te vaardigen en de evolutie haar werk te laten doen. Stilaan met de veranderende economische toestanden zou een arbeidsreglementering gegroeid zijn die ten minste zou aangepast zijn aan de werkelijke toestanden.

Ik hecht vooralsnog weinig geloof aan de stelling dat het recht de maatschappij vormt.

A. VAN MENSEL

(1) M.C. 15 augustus 1967.

(2) Voordien werden de arbeidsovereenkomsten beheerd door het wetsdecreet van 21 februari 1965 (M.C. 21.4.1965), dat het wetsdecreet van 1.2.1961 van de Centrale regering en dat van 31 dec. 1962 van Katanga tot één geheel bundelde.

Tijdens het koloniaal tijdvak werden de arbeidsbetrekkingen gereguleerd door het decreet van 25 juni 1949 op de bediendenovereenkomst van Europeanen en daarmee gelijkgestelde inlanders ; verder wat de arbeidsbetrekkingen, met inlanders betref, vermelden wij de dekretten van 16 maart 1922 en 30 juni 1954, gekoördineerd op 19 juli 1954.

(3) Van Damme J., Le Code Congolais du Travail, J.T. 4 mei 1968, blz. 286.

(4) Gonidec, P.F., Les Droits Africains, Evolution et Sources, (Parijs 1968), blz. 20.

(5) Bohannan, Paul, in zijn boek «Afrika en Afrikanen», (Amsterdam 1965) relativeert deze stelling (blz. 202-203).

Wij citeren :

«Sedert zgn. onheuglijke tijden zijn er wel mensen in Afrika geweest die hun arbeid op de markt verkochten. Dit punt niet te vermelden zou neerkomen op een verkeerde voorstelling van zaken — en wat erger is — zou betekenen dat men geen verklaring kan geven van het feit dat zoveel Afrikanen gretig de gelegenheid aangrepen hun arbeid te verkopen, zodra deze gelegenheid zich voordeed.

Daarom hebben de Afrikanen altijd wel geweten dat het mogelijk was zich te verhuuren en arbeid tegen een vastgestelde marktprijs te verkopen.

Maar slechts een te verwaarlozen aantal deed dit.

Over het algemeen genomen was hun werk, evenals hun grond en andere produktiefactoren, zelfs distributief, georganiseerd buiten een markt om, en niet met het doel de produktie te verhogen of een 'economische groei' te bewerkstelligen».

(6) H.S., De evolutie van de zin van de arbeid in Afrika, november 1968, blz. 284-286.

(7) Siedman, (R.B.), Law and Economic Development in Independent English speaking sub-Saharan Africa, Africa and Law, (1968), blz.-5.

(8) Cox, I., Socialist Ideas in Africa, (1966-Londen) blz. 52.

(9) B.I.T., Les Problèmes du Travail en Afrique, (Genève 1958), blz. 334. — Gonidec, P.F., Les Droits Africains, blz. 21.

(10) Wij bedoelen, Madagaskar, Gaboen, Niger, Opper-

Volta, Ivoorkust, Kameroen, Congo-Brazza, Tchaad, Mauritanie, Senegal, Dahomey, Guinea, Mali.

(11) N., Le Droit du Travail et La Famille, T.P.O.M., nr. 205, blz. 4546.

(12) Roberts, B.C., Labour in the Tropical Territories of the Commonwealth, (London - 1964), blz. 365.

Voor de Evolutie van de arbeidskrachten tijdens de periode 1945 tot 1958 in Kongo-Kinshasa geeft Wembi A., in zijn werk La Sécurité Sociale au Congo (Leopoldstad - Leuven - Parijs - 1966) volgende cijfers :

Jaar	Aantal Werknemers	Valiede Mannen	%
1945	701.101	2.746.679	25,52
1946	730.569	2.751.787	26,54
1947	755.109	2.769.093	27,26
1948	847.012	2.802.247	30,22
1949	892.515	2.829.985	31,53
1950	962.009	2.886.831	33,32
1951	1.030.925	2.926.043	35,52
1952	1.077.693	2.951.153	36,52
1953	1.109.601	2.958.165	37,51
1954	1.146.284	2.986.888	38,38
1955	1.182.871	3.042.048	38,88
1956	1.197.896	3.075.803	38,95
1957	1.147.712	3.092.452	37,11
1958	1.102.270	3.121.160	35,31

(13) Kirsch M., Le Droit du Travail et la Coutume, R.J.P., 1966, nr. 1, blz. 151.

Kirsch M., Le Droit du Travail et la Famille, R.J.P., 1967, nr. 2, blz. 232.

(14) Het dekreet van 25 juni 1949 op de bediendenovereenkomst in Belgisch Kongo, had de Kongolezen met deze techniek vertrouwd gemaakt. Voor bijzonderheden : Brosset C., Le Décret du 25 juin 1949 sur le contrat d'emploi au Congo Belge (Brussel, Ets. E. Bruylant, 1949).

(15) Tribunal du Travail de Dakar, 6 maart 1967, T.P.O.M., nr. 224, blz. 4.959.

(16) Kirsch M., Le Droit du Travail et la Coutume, R.J.P., nr. 1, 1966, blz. 150.

(17) Gonidec, P.F., Cours de Droit au Travail Africain et Malgache, (Parijs - 1960), blz. 213.

(18) Een M.B., genomen door de minister van Arbeid en Sociale Voorzorg, bepaalt de toepassingsmodaliteiten van art. 27. Het stelt tevens de toegelaten afwijkingen vast t.o.v. lichte en gezonde arbeid, die toegelaten is voor de werknemers van 14 tot 16 jaar.

(19) Dit werd reeds verboden in de «décret-loi du 1er février 1961 sur le contrat de louage de services».

F.D., in een artikel «La Nouvelle législation sur le contrat de louage de services» (Etudes Congolaises ; nr. 1, maart 1961, blz. 7), motiveerde dit verbod als volgt :

«Il a été estimé qu'il n'est plus nécessaire de légiférer en matière de recrutement et que nous sommes arrivés au moment où il est normal de conclure directement un contrat de louage de services avec un travailleur que l'on engage en un endroit éloigné du lieu où il devra prester ses services».

(20) Dupriez G., La législation du Travail, Etudes Congolaises nr. 6, nov.-dec. 1965, blz. 5.

(21) F.D., La Nouvelle législation sur le contrat de louage de services, Etudes Congolaises, nr. 1, maart 1961, blz. 7.

(22) Deze bepaling is konform aan de stelregel bepaald in de Internationale Arbeidsovereenkomst voor Inlandse Arbeiders van 1947.

B.I.T., o.c. blz. 356. Men heeft willen beletten dat werknemers levenslang aan de onderneming zouden worden gekoppeld.

(23) Tribunal du Travail de Dakar - 22.3.1966, T.P.O.M., nr. 203, blz. 4.492.

(24) M.C. 28.3.1961.

(25) Zie tevens Afdeling 2, § 1, 6.

(26) Dupriez, G., La Législation du Travail, Etudes Congolaises, nr. 6 nov.-dec. 1965, blz. 4.

(27) De noodzakelijkheid van het visum is geen innovatie. De overeenkomst nr. 64 van het Internationaal Arbeidsbureau (27.6.1939) verplichtte het visum voor de arbeidsovereenkomsten van zes maanden en langer. De huidige bepalingen van art. 36 gaan dus veel verder dan de verplichting opgelegd door bovengenoemde overeenkomst.

(28) Volgens G.D., Législation du Travail, Etudes Congolaises nr. 1, 1968, blz. 177, strookt dit streng formalisme niet met de geplogenheden van de arbeidsmarkt.

(29) Art. 73 van het arbeidswetboek stipuleert dat de President van de Republiek de loonminima bepaalt ; die moeten nageleefd worden.

(30) Dupriez G., La Législation du Travail, Etudes Congolaises, nr. 6, nov.-dec. 1961, blz. 6.

Op dit stuk is de invloed van de Franse wet duidelijk merkbaar.

(31) Tribunal du Travail de Tananarive, 1.12.1965, T.P.O.M., nr. 204, blz. 4513.

(32) Tijdens de bespreking van de wet op de arbeidsovereenkomst zijn de studenten van de 1e licentie diplomatieke en staatswetenschappen tot dit besluit gekomen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 17 februari 1969.

Voorzitter-verslaggever: M. van Beirs.
Eerste Advocaat-Generaal: M. P. Mahaux.

Sociale zekerheid. — Ziekte en invaliditeitsverzekering. — 1. Overtredingen van de wets- of verordeningbepalingen betreffende de verzorging of de uitkeringsverzekering. — Strafvordering. — 2. Overtredingen van de wets- of verordeningbepalingen betreffende de verzekering voor geneeskundige verzorging of de uitkeringsverzekering. — Overtreding van artikel 103, littera b, van de wet van 8 april 1965. — Weigering om aan de rechthebbenden de voorgeschreven bescheiden uit te reiken. — Begrip. — 3. Regels tot bescherming van het beroepsgeheim. — Wettelijk voorschrift. — Vaststelling van de overtredingen door inspecteurs van de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor ziekte en invaliditeitsverzekering. — Geen schending van het medisch geheim.

1. Bij overtreding van de wets- of verordeningbepalingen betreffende de verzekering voor geneeskundige verzorging of de uitkeringsverzekering, is het openbaar ministerie uitsluitend bevoegd om de strafvordering aanhangig te maken bij de politierechtbank, zonder dat deze vordering aan een klacht ondergeschikt weze. (Wet van 9 augustus 1963, art. 102 en 103, vervangen respectievelijk door de wetten van 24 december 1963, art. 36, en 8 april 1965, art. 43). — De artikelen 8-8°, 12-9°, 40-14°, 79-19° en 93-10° van de wet van 9 augustus 1963, zoals zij vervangen werden door de wet van 8 april 1965, zijn vreemd aan het uitoefenen van de strafvordering en regelen het instellen van burgerlijke vorderingen voor de gewone rechtbanken of voor de in artikel 100 van de wet bedoelde rechtscolleges.
2. Art. 103, littera b, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, zoals gewijzigd door art. 43 van de wet van 8 april 1965, stelt strafbaar de herhaalde weigering, door de beoefenaars van de geneeskunst en de andere erin aangeduide personen, aan de verzekeringsgerechtigde de voorgeschreven documenten uit te reiken, na dat hun een waarschuwing werd betekend door bevoegde beampten, ongeacht enig verzoek van deze gerechtigden.
3. Het behoort de wetgever de regels vast te stellen tot bescherming van het beroepsgeheim inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (Wet van 9 augustus 1963, art. 102 en 103, vervangen respectievelijk door de wetten van 24 december 1963, art. 36, en 8 april 1965, art. 43). — Het opstellen door inspecteurs van de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering van processen-verbaal die overtredingen van de wets- of verordeningbepalingen betreffende de verzekering voor geneeskundige verzorging of de uitkeringsverzekering vaststellen, geschiedt ingevolge een wettelijk voorschrift en maakt geen schending uit van het beroepsgeheim.

De Procureur des Konings bij de Rechtbank van eerste aanleg te Dinant t./ Lutte Paul, beklaagde.

Het Hof,

Gehoord het verslag van de Heer Voorzitter van Beirs en op de conclusie van de Heer Paul Mahaux, Eerste Advocaat-generaal;

Gelet op het bestreden vonnis, op 7 mei 1968 door de Correctionele rechtbank te Dinant in hoger beroep gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 8-8°, 93-10° en 100 van de wet van 9 april 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, zoals zij is aangevuld en gewijzigd bij de wetten van 24 december 1963 en 8 april 1965;

doordat het vonnis voor recht zegt dat de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering niet bevoegd was om de verweten feiten bij de ambtenaar van het openbaar ministerie aanhangig te maken, behalve indien hij daartoe een bijzonder bevel van de Algemene Raad van voornoemd Instituut had gekregen, nadat deze had beslist, welk feit niet bewezen is, dat het geraden was vervolgingen in te stellen door de zaak bij de bevoegde ambtenaar van het openbaar ministerie aanhangig te maken;

terwijl artikel 8-8° van de wet van 9 augustus 1963 van de gewijzigde en aangevulde wet van 1 augustus 1963 weliswaar aan de Algemene Raad van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering het recht verleent om een zaak bij het openbaar ministerie aanhangig te maken, maar niet aan het comité van de dienst voor administratieve controle de bevoegdheid ontnemt om een zaak bij het openbaar ministerie aanhangig te maken, welke bevoegdheid hem wordt verleend bij artikel 93-10° van dezelfde wet, en terwijl bovendien geen enkele bepaling van de voornoemde wet aan het openbaar ministerie het recht ontnemt om de strafvordering in te stellen voor de politierechtbank;

Overwegende dat geen enkele bepaling van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, zoals zij is gewijzigd en aangevuld, afwijkt van de regels die voortvloeien uit de artikelen 1 en 2 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, en die de bevoegdheid van het openbaar ministerie vastleggen om de strafvordering bij de politierechtbank in te stellen, zonder dat in beginsel een voorafgaande klacht vereist is;

Dat de wijzigingen die in de oorspronkelijke tekst van artikel 102 van de wet van 9 augustus 1963 aangebracht zijn bij artikel 36 van de wet van 24 december 1963 ten doel hadden deze bevoegdheid te verzekeren;

Dat artikel 8-8° van de voornoemde wet en de artikelen waarnaar het verwijst, enkel betrekking hebben op de respectieve bevoegdheden van de Algemene Raad en van de verschillende comité's van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering om burgerlijke rechtsvorderingen in te stellen voor de gewone rechtbanken of de in artikel 100 bedoelde rechtscolleges;

Dat het middel derhalve gegrond is;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 103, b, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, zoals zij is gewijzigd bij artikel 43 van de wet van 8 april 1965;

doordat het bestreden vonnis beslist dat er van « weigering » om aan de rechthebbenden de voorgeschreven bescheiden uit te reiken geen sprake kan zijn, als er niet

een «voorafgaand verzoek» van de gerechtigden is geweest;

terwijl de weigering die door deze bepalingen strafbaar wordt gesteld, slaat op de weigering gevolg te geven aan de waarschuwing die een tot vaststelling van het misdrijf bevoegd beambte aan de beoefenaar van de geneeskunst heeft betekend;

Overwegende dat dit vonnis, ofschoon het de vervolgin- gen zoals zij ingesteld zijn, als niet ontvankelijk aanziet, niettemin de overtreding van artikel 103, b, van de wet van 9 augustus 1963, zoals deze is gewijzigd bij artikel 43 van de wet van 8 april 1965, niet bewezen verklaart, omdat «een weigering niet kan gescheiden dan op een voorafgaand verzoek en dat zodanige weigering niet blijkt uit enig gegeven van het door de ambtenaar van het openbaar ministerie wettelijk gedane onderzoek»;

Overwegende dat de voornoemde bepalingen de beoefenaars van de geneeskunst straffen die, na een waarschuwing betekend door tot vaststelling van het misdrijf bevoegde beambten, meermaals weigeren aan de gerechtigden op de ziekte- en invaliditeitsverzekering in de vaste vormen de bescheiden uit te reiken die bij de wet en de uitvoeringsbesluiten en verordeningen zijn voorgeschreven;

Overwegende dat uit de bewoordingen van deze bepalingen en uit de voorbereidende werkzaamheden betreffende artikel 43 van de wet van 8 april 1965 blijkt dat de wetgever straf heeft willen stellen op het feit dat beoefenaars van de geneeskunst meermaals aan de verzekeringsgerechtigden de voorgeschreven bescheiden niet uitreiken nadat hun een waarschuwing betekend is door de bevoegde beambten, ongeacht enig verzoek van deze gerechtigden;

Dat het middel derhalve gegrond is;

Over het middel, ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 91, 94, 95 en 102 van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, zoals zij is aangevuld en gewijzigd bij de wetten van 24 december 1963 en 8 april 1965;

Overwegende dat het vonnis de processen-verbaal, tegen eiser opgemaakt door de niet-geneeskundige inspecteurs van de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering, uit de debatten weert, op grond dat zij inlichtingen bevatten die ingewonnen zijn met schending van het beroepsgeheim dat eiser moet bewaren;

Overwegende dat de wetgever bevoegd is om regels tot bescherming van het beroepsgeheim vast te stellen;

Overwegende dat uit de in het middel vermelde wetsbepalingen blijkt dat de wet van 9 augustus 1963, zoals zij is aangevuld en gewijzigd, aan de inspecteurs van de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering de bevoegdheid heeft gegeven om overtredingen van de wets- en verordeningbepalingen betreffende de verzekering voor geneeskundige verzorging of uitkeringsverzekering vast te stellen, de strafrechtelijk gesanctioneerde misdrijven niet uitgezonderd;

Dat derhalve de processen-verbaal die zij in het kader van hun bevoegdheid opmaken, geen schending van het beroepsgeheim kunnen opleveren;

Overwegende dat het vonnis, dat, om deze reden alleen, de bedoelde processen-verbaal die overeenkomstig de wet bewijskrachtig zijn tenzij het tegendeel wordt bewezen, terzijde laat, het voor het Hof onmogelijk maakt te onderzoeken of de vrijspraak niet is geschied met schending van de voornoemd bewijskracht; dat dientengevolge het ontslag van de rechtsvervolgning niet wettelijk verantwoord is;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten.

Verwijst de zaak naar de Correctionele Rechtbank te Namen, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT. — Eens te meer is het Hof van Cassatie, ditmaal op verhaal van het Parket, er toe gebracht geworden zijn rechtspraak te bevestigen en te preciseren aangaande het toepassingsveld van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Bij verschillende breedvoerig gemotiveerde arresten dd. 10 juni 1968 ⁽¹⁾, had het Hof van Cassatie verscheidene rechtsproblemen onderzocht, waarvan twee in bovenstaand arrest opnieuw besproken worden: meer bepaaldelijk de probleemstelling betrekkelijk de uitsluitende bevoegdheid van het openbaar ministerie om, bij overtreding van de wets- of verordeningbepalingen betreffende de verzekering voor geneeskundige verzorging of de uitkeringsverzekering, de strafvordering bij de politierechter aanhangig te maken, zonder dat deze vordering aan hetzij welke klacht ondergeschikt weze, en anderdeels de opwerping in verband met de beweerdte schending van het beroepsgeheim naar aanleiding van het opstellen door inspecteurs van de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering van processen-verbaal die overtredingen van de voornoemde wets- of verordeningbepalingen vaststellen, dit opstellen geschiedend ingevolge een wettelijk voorschrift zodat het geen schending van het beroepsgeheim uitmaken kan, het bepalen van de regels welke voor het beschermen van het beroepsgeheim vereist zijn overigens aan de wetgever behorende.

Deze rechtspunten zoals door het Hof beslecht, maakten reeds het voorwerp uit van een vorige noot waarnaar wij zo vrij zijn te verwijzen ⁽²⁾, samen met een commentaar aangaande twee andere bij dit arrest behandelde rechtsproblemen, te weten: de wettigheid van de verordeningen van het beheerscomité van de dienst voor ziekte- en invaliditeitsverzekering inzake de reglementering van de geneeskundige verstrekkingen ⁽³⁾ en het betoelagen, bij herhaalde overtredingen, van elke inbreuk afzonderlijk, ofschoon de wet strafbaar stelt het begaan, niet van een toevallige overtreding, maar van herhaalde overtredingen ⁽⁴⁾.

Het huidige arrest van 17 februari 1969, dat een vonnis van de correctionele Rechtbank te Dinant reeds op de twee hogergenoemde punten verbrak (bevoegdheid van het openbaar ministerie om de strafvordering aanhangig te maken; schending van het beroepsgeheim), heeft het vonnis tevens verbroken op grond van een derde middel dat nader dient onderzocht te worden.

Artikel 103, littera b, van de wet van 9 augustus 1963 zoals het vervangen werd door artikel 43 van de wet van 8 april 1965, stelt als strafbaar in hoofde van de beoefenaars van de geneeskunde, van de paramedicalen medewerkers en van de beheerders van de verzorgingsinstellingen, de herhaalde weigering, na waarschuwing betekend door de beambten bevoegd om de inbreuken vast te stellen, *aan de rechthebbenden* in de vastgestelde vormen de bescheiden uit te reiken welke zijn voorgeschreven door de wet en de uitvoeringsbesluiten en verordeningen.

De betwisting ter zijde latend nopens de interpretatie van de term «rechthebbenden» ⁽⁵⁾, besliste de Rechtbank van Dinant bij vonnis van 7 mei 1968 ⁽⁶⁾ — na nochtans voorafgaandelijk en om andere redenen te hebben beslist dat de vervolgin- gen «niet-ontvankelijk» waren! — dat

de ten laste van de vervolgte geneesheer gelegde inbreuk op artikel 103 littera b waarvan hoger sprake, niet bewezen was, omdat, aldus het vonnis, «een weigering niet kan geschieden dan op een voorafgaand verzoek en dat zodanige weigering niet blijkt uit enig gegeven van het door de ambtenaar van het openbaar ministerie wettelijk gedane onderzoek» ⁽⁷⁾.

Met andere woorden, dat de ontstentenis een attest af te leveren niet gelijk staat met een weigering zulks te doen.

Deze motivering is niet nieuw. ⁽⁸⁾.

Zij werd onlangs nog in een dertigtal vonnissen opnieuw vooropgesteld ⁽⁹⁾.

Zij wordt in het arrest van Cassatie van 17 februari 1969 beslist verworpen.

Het vonnis waartegen verhaal voegt inderdaad bij de door de wet in artikel 103, littera b, gestelde vereisten, een nieuwe vereiste: namelijk dat de rechthebbende naar de bedoelde attesten voorafgaandelijk zou gevraagd hebben.

Noch uit de termen van art. 103, littera b, van de wet van 9 augustus 1963 zoals gewijzigd door art. 43 van de wet van 8 april 1965, noch uit de voorbereidende werken betreffende dit laatste artikel, blijkt een dergelijke vereiste voorhanden te zijn. De wet stelt integendeel als strafbaar op zich zelf, het feit dat beoefenaars van de geneeskunde, meermaals, aan de verzekeringsgerechtigden de voorgeschreven bescheiden niet uitreiken nadat hun een waarschuwing betekend is door de bevoegde beambten, ongeacht enig verzoek van deze gerechtigden.

M. de S.

(1) Zie onder meer: Cass. 10 juni 1968 iz. Langie, R.W. 17 november 1968, kol. 507-514; J.T. 5 oktober 1968, p. 526-528.
(2) Noot sub Cass. 10 juni 1968, R.W. 17 november 1968, kol. 514-521.

(3) Besluit van 20 december 1966 tot wijziging van het koninklijk besluit van 24 december 1963 houdende verordening op de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, genomen in uitvoering van art. 12-4° van de wet van 9 augustus 1963 zoals het vervangen werd door art. 5-1 van de wet van 8 april 1965.

(4) Artikel 103, littera b, van de wet van 9 augustus 1963 zoals het vervangen werd door artikel 43 van de wet van 8 april 1965, bij afwijking van de bepaling van artikel 65 van het strafwetboek.

(5) Zie desaaangaand: Cass. 10 juni 1968 inzake Mattelaer, J.T. 5 oktober 1968, p. 525; Cass. 28 april 1969 inzake Bruynooghe, nog onuitgegeven.

(6) Corr. Dinant 7 mei 1968 inzake Lutte, J.T. 29 juni 1968, p. 490.

(7) «Attendu que le prévenu a déclaré n'avoir jamais refusé de remettre une attestation du type officiel; qu'un refus ne peut être opposé qu'à une sollicitation préalable; que pareil refus ne résulte d'aucun élément du dossier légalement constitué».

(8) Onder meer: Politie Rechtbank Fontaine l'Évêque, 14 november 1967 inzake Hasey, onuitgegeven.

(9) Vonnissen van vrijspraak op 3 maart 1969 door de Politie Rechtbank te Luik gewezen, waartegen beroep Openbaar Ministerie. Onuitgegeven.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 4 november 1968.

Voorzitter: M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever: M. Trousse.

Advocaat-generaal: M. Delange.

Verkeer. — 1) Voorrang. — Verplichting de weggebruiker die voorrang heeft te laten voorgaan. — Draagwijdte. — 2) Strafbepalingen. — Toepassingsgebied. — 3) Art. 15-1 Verkeersreglement. — Voorschrift van bijzondere voorzichtigheid.

1. De weggebruiker die gereden komt uit een openbare weg die voorzien is van een verkeersteken 1a, is slechts dan ontheven van de verplichting om degene te laten voorgaan die rijdt op de weg die hij gaat nemen, ongeacht de wijze waarop hij rijdt, wanneer hij zijn weg zonder gevaar voor een ongeval kan vervolgen.
2. Art. 2-1 van de wet van 1 augustus 1899 stelt gevangenisstraf en geldboete op «de overtredingen van de verordeningen vastgesteld ter uitvoering van deze wet». Het maakt geen enkel onderscheid en de bepaling van art. 15-1 verkeersreglement wordt niet uitgezonderd.
3. Art. 15-1 verkeersreglement is niet een eenvoudige herhaling van de algemene voorzichtigheidsplicht die voor alle weggebruikers geldt, maar het schrijft een bijzondere voorzichtigheid voor in een welbepaalde omstandigheid, met name bij het oprijden van een kruispunt.

Jauinaux e.a. t./ Marleghem.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 oktober 1967 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Bergen, rechtdoende in hoger beroep;

I. Op de voorziening van Jauinaux en van «La Royale Belge», burgerlijke partijen;

Overwegende dat de eiseressen geen enkel middel aanvoeren;

II. Op de voorziening van Marleghem, beklaagde;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 418 en 420 van het Strafwetboek, 2-1 van de wet van 1 augustus 1899 houdende herziening van de wetgeving en van de reglementen van de politie op het vervoer, gewijzigd bij artikel 3 van de wet van 15 april 1958, 16, 17 en 18 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, welke artikelen gewijzigd zijn bij artikel 5 van het koninklijk besluit van 30 april 1963;

doordat het bestreden vonnis eiser veroordeeld heeft om wegens niet-inachtneming van de voorrangsregeling en zodoende onopzettelijk slagen en verwondingen aan de verweerster Jauinaux te hebben toegebracht, beslist heeft dat eiser voor 1/10 aansprakelijk was voor de aan voornoemde verweerster veroorzaakte schade en eiser heeft veroordeeld om deze schade in die mate te vergoeden, op grond dat eiser erkende de voorrangsweg te zijn opgereden terwijl twee voertuigen elkaar op deze weg opvolgden en hij moest voorzien dat het eerste zou worden ingehaald door het tweede, bestuurd door de burgerlijke partij Jauinaux;

terwijl deze redengeving geen passend antwoord is op het middel waarbij eiser in zijn conclusie voor de Correctionele Rechtbank had doen gelden dat wegens de stand van van de voorranghebbende voertuigen en de breedte van de weg eiser de verzekering had dat hij zijn weg mocht vervolgen en de voorrangsweg oprijden zonder gevaar voor een ongeval, overeenkomstig het bepaalde in art. 18 van het Wegverkeersbesluit, daar een inhalingsmaneuver dat door een voorranghebbend voertuig goed uitgevoerd wordt, hem er niet normalerwijze moet toe brengen het gedeelte van de weg te nemen dat eiser ging oprijden;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat «eiser in hoger beroep (thans eiser) erkent dat hij de voorrangsweg is opgereden toen twee voertuigen aldaar achter elkaar reden»; dat het bovendien verklaart dat eiser «moet voorzien dat het eerste van deze voertuigen zou worden ingehaald door het tweede, bestuurd door de burgerlijke partij Jauinaux»;

Dat het aldus impliciet maar zeker overwogen heeft dat eiser zijn weg niet mocht vervolgen zonder gevaar voor een ongeval;

Overwegende dat deze vaststelling van de beslissing

elke waarde ontnam aan het middel, door eiser bij conclusie voorgedragen, en de rechter vrijstelde van de verplichting om daarop in het bijzonder te antwoorden; dat de weggebruiker immers die gereden komt uit een openbare weg die voorzien is van een verkeersbaken 1a, slechts dan ontheven is van de verplichting om degene te laten voorgaan die rijdt op de weg die hij gaat nemen, ongeacht de wijze waarop deze rijdt, wanneer hij zijn weg zonder gevaar voor een ongeval kan vervolgen; dat het vonnis aldus geen enkel van de in het middel vermelde wets- of verordeningbepalingen heeft geschonden; dat het middel niet kan worden aangenomen;

En overwegende dat, met betrekking tot de beslissing op de strafvordering die tegen eiser is ingesteld, de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

III. Op de voorziening van Marleghem, rechtstreeks dagvaardende burgerlijke partij:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1 van het Strafwetboek, 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 138 van het Wetboek van strafvordering, 1 en 2-1 van de wet van 1 augustus 1899 houdende herziening van de wetgeving en van de reglementen op de politie van het vervoer, gewijzigd bij artikel 3 van de wet van 15 april 1958 en 15-1 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, gewijzigd bij artikel 5 van het koninklijk besluit van 30 april 1963;

doordat het bestreden vonnis, na te hebben vastgesteld dat de verweerster Jauniaux door links en zonder noodzaak in te halen een fout had begaan en onvoorzichtig was geweest, en na impliciet te hebben aangenomen of althans zonder te hebben betwist dat deze onvoorzichtigheid bij het oprijden van een kruispunt een overtreding opleverde van de regel van voornoemd artikel 15-1 van het Wegverkeersbesluit, niettemin beslist heeft dat de strafvordering bij rechtstreekse dagvaarding tegen genoemde verweerster ingesteld onder andere wegens deze fout, ongegrond was en verklaard heeft dat de rechtbank onbevoegd was om op eisers burgerlijke rechtsvordering tegen genoemde verweerster uitspraak te doen, op grond dat de regel van voornoemd artikel 15-1 geen nauwkeurig omschreven bepaling was, maar een voor alle weggebruikers geldende verplichting en dat zij, als zodanig, niet kon worden gesanctioneerd met de straffen bepaald in de artikelen 1 en 2-1 van de wet van 1 augustus 1899;

terwijl voornoemd artikel 2-1 gevangenisstraf en geldboete stelt op de overtreding van verordeningen vastgesteld ter uitvoering van de wet van 1 augustus 1899 en dus onder andere op de overtreding van het voornoemd koninklijk besluit van 8 april 1954 en in het bijzonder op de overtreding van artikel 15-1 van dit koninklijk besluit, waaruit volgt dat, krachtens de hierboven ingeroepen bepalingen van het Strafwetboek, van de wet van 17 april 1878 en van het Wetboek van strafvordering, de rechtbank bevoegd was om uitspraak te doen op de burgerlijke rechtsvordering van de eiser;

Overwegende dat, na te hebben beslist, zonder deswege te worden aangevallen, dat de aan verweerster Jauniaux ten laste gelegde feiten geen overtreding opleveren van de artikelen 10 en 22 van het Wegverkeersbesluit, het vonnis impliciet laat gelden dat voornoemde verweerster te kort geschoten is in de voorzichtigheid, voorgeschreven bij artikel 15-1 van het koninklijk besluit van 8 april 1954, zoals het is vervangen bij artikel 5 van het koninklijk besluit van 30 april 1963 welk uitstel ook ingeroepen is in de rechtstreekse dagvaarding van eiser; dat de rechtbank zich derhalve niet onbevoegd mocht verklaren om

uitspraak te doen op de rechtsvordering die eiser tegen haar had ingesteld;

Dat artikel 2-1 van de wet van 1 augustus 1899 immers gevangenisstraf en geldboete stelt op « de overtredingen van de verordeningen vastgesteld ter uitvoering van deze wet »; dat het geen enkel onderscheid maakt en de rechter derhalve niet mocht overwegen dat de bepaling van artikel 15-1 uitgezonderd was, op grond dat « zij geen nauwkeurig omschreven bepaling is, maar slechts een herhaling van de voorzichtigheidsplicht die voor alle weggebruikers geldt »; dat trouwens artikel 15-1 niet een eenvoudige herhaling is van de algemene voorzichtigheidsplicht die voor alle weggebruikers geldt, maar dat het een bijzondere voorzichtigheid voorschrijft in een welbepaalde omstandigheid, met name bij het oprijden van een kruispunt;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat eiser in zijn hoedanigheid van burgerlijke partij niet veroordeeld is in de kosten tegenover de openbare partij zodat hij de kosten moet dragen van de betekening der voorziening aan het openbaar ministerie;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen van de burgerlijke partij Jauniaux en de naamloze vennootschap « La Royale Belge » en de voorziening door Marleghem ingesteld in zijn hoedanigheid van beklagde;

Voordeelt ieder van deze eisers in de kosten van zijn voorziening;

Rechtdoende op de voorziening door Marleghem ingesteld in zijn hoedanigheid van burgerlijke partij;

Vernietigt het bestreden vonnis in zover de rechtbank zich onbevoegd heeft verklaard om op de burgerlijke rechtsvordering van eiser uitspraak te doen in zover zij gegrond was op de ten laste van de verweerster Jauniaux gelegde overtreding van artikel 15-1 van het Wegverkeersbesluit, en in zover het vonnis de kosten van deze rechtsvordering ten laste van eiser heeft gelaten;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Voordeelt de verweerster Jauniaux en de eiser elk in de helft van de kosten van de toegewezen voorziening, uitgezonderd de kosten van de betekening aan het openbaar ministerie die ten laste van eiser zullen blijven;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Doornik, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT. — Zie voor een toepassing van art. 15-1 Verkeersreglement: Cass. 8 december 1967, R.W. 1967-1968, 1433.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

1e Kamer. — 5 mei 1969.

Voorzitter: M. Maréchal.

Raadsheren: MM. Van Leckwijck en Mahillon.

Advocaat-generaal: M. Dykmans.

Advocaten: Mrs. Soubry loco Humblé, Dreessen en De Groodt loco Le Paige.

Voorrechten. — Maritieme voorrechten. — Art. 23 zeewet. — Sluit de gemeenrechtelijke speciale voorrechten uit.

Art. 23 zeewet sluit de gemeenrechtelijke speciale voorrechten uit. De verkoper van een in een schip geïncorporeerde scheepsmotor kan geen aanspraak maken op het voorrecht van art. 20, 5° hypotheekwet, dat trouwens het voorrecht van de verkoper slechts behoudt na incorporatie ingeval de verkochte voorwerpen gebruikt wor-

den in nijverheids-, handels- of ambachtsondernemingen. Daaraan wordt niets gewijzigd door de omstandigheid dat de curator de motor afzonderlijk verkocht heeft.

N.V. Hawker Siddeley International t./
Faillissement De Wachter en N.V. Bank van Brussel.

Gezien de uitgifte van het vonnis op 15 mei 1968 door de rechtbank van koophandel te Antwerpen gewezen, waartegen beroep, regelmatig naar vorm en tijd, op 13 en 14 juni 1968 betekend werd;

Overwegende dat appellante aan De Wachter, thans gefailleerde, twee dieselmotoren voor binnenschepen leverde, volgens facturen waarvan voor echtverklaarde afschriften tijdig op de griffie van de rechtbank van koophandel te Antwerpen werden neergelegd;

Overwegende dat appelante in zijn aangifte van schuldvordering in het passief van het faillissement een saldo van 698.285 frank aangaf, zich beroepend op artikel 20, 5°, van de hypotheekwet om te worden opgenomen in het bevoorrecht passief;

Overwegende dat de Bank van Brussel harerzijds een schuldvordering van 7.724.605 frank had ingediend op grond van de hypotheaire inschrijving door haar genomen op de binnenschepen toehorende aan De Wachter;

Overwegende dat op de verkoopopbrengst van deze schepen 3.931.162 frank door de curator aan de bank uitgekeerd werd, dit onder voorbehoud van mogelijke latere aanneming in het bevoorrecht passief ondermeer van de vordering van appellante;

Overwegende dat de eerste rechter de vrijwillige tussenkomst van de Bank van Brussel ontvankelijk en gegrond verklaarde, de opneming in het gewoon passief van de schuldvordering van appellante ten belopen van 696.975 frank beval en de vordering dezer laatste voor een bedrag van 1.313 frank verwierp;

Overwegende dat het hoger beroep ertoe strekt te horen bevelen dat appellante haar speciaal voorrecht mag doen gelden op 150.000 frank in het faillissement De Wachter en dat eerste geïntimeerde haar die som moet uitkeren, alsmede dat appelante zal worden opgenomen in het gewoon passief van dit faillissement voor 696.975 — 150.000 = 546.975 frank;

Overwegende dat vaststaat dat de motor van het schip Fradeni, door appellante geleverd, op 28 november 1966 door de geïntimeerde curator afzonderlijk verkocht is geworden;

Overwegende dat de eerste rechter, om redenen die het Hof zich toeëigent, terecht beschouwd heeft dat artikel 23 van de zeewet de gemeenrechtelijke speciale voorrechten, waaronder dat van verkoper, uitsluit en dat appellante, derhalve, geen aanspraak kan maken op het voorrecht van artikel 20, 5° van de hypotheekwet; dat trouwens laatstvermelde wetsbepaling het voorrecht van de verkoper slechts behoudt na incorporatie in geval de verkochte voorwerpen gebruikt worden in nijverheids- handels- of ambachtsondernemingen;

Overwegende dat de omstandigheid dat de in een schip geïncorporeerde motor afzonderlijk verkocht werd door de curator aan deze beginselen niets afdoet;

Overwegende dat de stelling van appellante erop zou neerkomen dat de curator, handelend in het voordeel van de massa, willekeurig de orde van de voorrechten zou kunnen veranderen, ten nadele van de schuldeisers en in het bijzonder van de maritieme hypotheaire schuldeisers;

Overwegende dat appellante geen aanspraak maakt op de in artikel 23 van boek II, titel I, van het wetboek van koophandel limitatief opgesomde maritieme voorrechten;

Overwegende dat het hoger beroep ongegrond voorkomt en het dientengevolge overbodig is de aanrekening van de door De Wachter verrichte betalingen en haar uitwerksels te bepalen;

Om deze redenen,

Het hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 193,;
Gehoord het eensluidend advies van de Heer Advocaat-generaal Dykmans, in openbare zitting gegeven;
Alle andere conclusies verwerpend;
Ontvangt het hoger beroep; verklaart het ongegrond;
wijst het af;
Bevestigt het bestreden vonnis;
Veroordeelt appellante tot de kosten in beroep vereffend.

NOOT. — Het door vorenstaand arrest bevestigde vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen van 15 mei 1968 is eveneens in dit nummer opgenomen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 14 mei 1968.

Voorzitter: M. Goossens.

Referendaris: M. Caenepeel.

Advocaten: Mrs. Dreesen, Humblé en De Groodt
loco Le Paige.

Voorrechten. — Maritieme voorrechten. — Art. 23 zeewet. Sluit de gemeenrechtelijke speciale voorrechten uit.

Art. 23 zeewet sluit de gemeenrechtelijke speciale voorrechten, waaronder dat van de verkoper, uit. De verkoper van motoren die bestemd waren voor schepen en in schepen geïncorporeerd werden, kan geen aanspraak maken op het voorrecht van art. 20, 5° hypotheekwet.

Faillissement De Wachter t./ N.V. Hawker Siddeley
International en N.V. Bank van Brussel.

1° —

Gezien de aangifte van schuldvordering van eiseres, de N.V. Hawker Siddeley International, waarbij deze vraagt in het passief opgenomen te worden voor 698.285 fr. en aanspraak maakt op het voorrecht van de onbetaalde verkoper van roerende goederen;

Gezien de conclusie die eiseres neerlegde ter zitting van 8 mei 1968;

Gezien het verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst met de daarin bevatte conclusie dat de N.V. Bank van Brussel heeft neergelegd ter zitting van 8 mei 1968, na het op 22 maart 1968 aan eiseres betekend te hebben met een aanmaning om te verschijnen;

Overwegende dat geen enkele partij enig middel van niet-ontvankelijkheid tegen deze tussenkomst van een hypotheaire schuldeiser inroept en de rechtbank er geen van ambtswege opwerpt;

Overwegende dat de curator ter zitting van 8 mei 1968 mondeling concludeerde tot opneming van de vordering in het gewone passief voor 696.975 fr., subsidiair in het bevoorrechte passief voor 65.000 fr. en in het gewone passief voor 631.975 fr., nog meer subsidiair in het bevoorrechte passief ten belope van ten hoogste 150.000 fr.

2° —

Overwegende dat de feitelijke elementen als volgt kunnen samengevat worden:

Eiseres verkocht volgens contract van 2 april 1964 een Dorman motor voor 575.000 fr. aan de gefailleerde. De factuur is van 28 mei 1964 en bevat ondermeer de volgende bepalingen:

« Waarde te Brussel: frs 10.000 bij het tekenen van het contract: 175.000 fr. bij de proefvaart; 390.000 fr. na zes maanden, zonder intrest. Rekening vrij van taks, Motor franco geleverd aan boord van M/S Fradeni. »

De factuur werd ter griffie neergelegd op 6 juni 1964:

Eiseres verkocht verder aan de gefailleerde volgens contract van 24 maart 1964 een motor van 625.000 fr., volgens de factuur van 17 augustus 1964 geleverd aan boord van het M/S Leal V. De factuur werd neergelegd op 27 augustus 1964.

Partijen zeggen niet wanneer de leveringen plaats hadden.

De afrekening van eisers luidt:

Factuur van 28.5.64		575.000
factuur van 17.8.1964		624.000
		1.200.000
betaald : 29. 8.1964	185.000	
31.10.1964	225.000	
20.10.1965	100.000	510.000
		690.000
interesten		2.022
gerechtskosten		4.953
dagvaarding tot faillietverklaring		1.310
		698.285

Zonder door eiseres te worden tegengesproken beweert de curator dat de motoren in de schepen werden geïncorporeerd.

De Bank van Brussel beweert hypotheccaire schuldeiser te zijn voor 7.724.605 fr. volgens aangifte van 28 maart 1966. Voor zover de rechtbank kan nagaan aan de hand van de dossiers van de partijen werd over de vordering van de bank, die betwist is, nog geen uitspraak gedaan.

Uit een antwoord van de hypotheekbewaarder op een vraag van de curator blijkt dat de Leal V op 2 november 1965 onderhands verkocht werd aan Willem Blokzijl voor 2.000.000 fr.

Volgens de pleitnota van de curator werd het faillissement van De Wachter uitgesproken op 10 maart 1966 en heeft de curator de motor van de Fradeni op 28 november 1966 verkocht voor 150.000 fr.

3° —

Overwegende dat de Bank van Brussel opwerpt dat de kosten van dagvaarding tot faillietverklaring in het vonnis van 10 maart 1966 ten laste van de failliete boedel werden gelegd;

Overwegende dat dit niet betwist wordt en derhalve het bedrag van 1.310 fr. niet meer in het passief moet worden gelegd;

Overwegende dat, wat de overige gerechtskosten ten bedrage van 4.953 fr. betreft, het voorrecht van art. 19, 1° hypotheekwet voor zover eiseres dit zou inroepen, geen toepassing kan vinden, daar eiseres geen goederen in beslag heeft doen nemen.

4° —

Overwegende dat eiseres het voorrecht van art. 20, 5° hypotheekwet inroept;

dat volgens haar stelling aan dit speciale voorrecht niet kan getornd worden door de algemene voorrechten (inzaake maritiem recht) zoals zij gevestigd zijn door art. 23 van boek 2, titel I van het wetboek van Koophandel, zijnde de wet van 28.11.1928. »

Overwegende dat, voor zoveel als nodig, mag aangestipt worden dat de voorrechten van vermeld art. 23 speciaal zijn;

Overwegende dat art. 23 aanvangt met de woorden

« zijn alleen bevoorrecht op het schip... », in de Franse tekst: « Sont seuls privilégiés sur le navire... »;

Overwegende dat die woorden betekenen dat enkel en alleen de in art. 23 opgesomde vorderingen bevoorrecht zijn op het schip;

Overwegende dat ze echter ook betekenen dat voor de schuldvorderingen die op het schip betrekking hebben geen andere voorrechten dan die van art. 23 kunnen ingeroepen worden;

Overwegende dat als men de regeling van de maritieme voorrechten zoals die voorkwam in de wet van 21 augustus 1879 nagaat, men moet zeggen dat de wetgever de idee gehad heeft de stof van de voorrechten met betrekking tot schepen volkomen op zichzelf en exhaustief te behandelen, derwijze dat naast de ingevoerde regelingen geen plaats was hetzij voor schuldvorderingen die niet in de wet opgesomd waren hetzij voor voorrechten van gemeen recht;

dat waar die wet in art. 4 onder 9° vernoemde « les sommes dues aux créanciers pour fournitures, travaux, main-d'œuvre, pour radoub, victualles, armement et équipement, avant le départ du navire, s'il a déjà navigué », zij bedoelde dat de leverancier alleen dit artikel en niet artikel 20, 5° van de toen reeds bestaande hypotheekwet kon inroepen (zie art. 4, 10° voor het schip dat nog niet gevaren heeft);

dat zelfs als men teruggaat tot art. 191 van het wetboek van koophandel van 1807, men mag zeggen dat in de mening van de wetgever van 1807 de idee van een zelfs waarschijnlijk toepassing van de gemeenrechtelijke voorrechten uitgesloten was (zie Ali M. El Baroudi, La notion de privilège sur le navire en droit comparé et sur le plan international, 1963, n° 73, blz. 107);

Overwegende dat van het principe van een particuliere regeling voor de maritieme schuldvorderingen niet afgeweken werd door de wet van 10 februari 1908 die na de conferentie van Venetië van september 1907 het voorrecht van de leverancier afschafte (Kooph. Oostende, 12 augustus 1932, Jur. Comm. fl. 1932, 237 P.P. 1932 n° 299, blz. 473, Dor. t. 32, 126, vonnis dat bevestigd werd door Hof Gent, 12 juni 1933, J. P. A. 1933, 289, Rev. prat. not 1933, 614, Dor. t. 32, 130);

Overwegende dat de wet van 1928 na de Conventie van Brussel van 1926 geen wijziging aan het principe van de autonome regeling invoerde;

dat tijdens de jaren die aan de conventie voorafgingen, met elkaar in conflict waren de voorstanders van de scheepshypotheek die er het middel bij uitstak voor het maritiem krediet in zagen, en degenen die op internationaal gebied de erkenning van voorrechten wensten;

dat art. 23 zeewet, overeenstemt met art. 2 van de conventie, op het eerste gezicht maar vijf voorrechten erkent, wat wijst op de bekommernis het aantal voorrechten in te krimpen ten einde de bescherming van de hypotheek te verzekeren, maar onmiddellijk blijkt dat er in werkelijkheid vijf groepen van voorrechten waren die voor een groot deel bij de traditie aansluiten;

Overwegende dat Louis Franck op de conferentie van Brussel van 1920 de idee vooropzette twee rangen van voorrechten te erkennen, d.i. voorrechten van eerste rang die vóór de hypotheek zouden gaan, en voorrechten van tweede rang die na de hypotheek zouden komen;

dat deze idee werd uitgewerkt in art. 3 van de conventie dat luidt: « Les hypothèques, mortgages, gages sur navires prévus par l'art. 1er, prennent rang immédiatement après les créances privilégiées mentionnées à l'article précédent. Les lois nationales peuvent accorder un privilège à d'autres créances que celles prévues au dit article, mais sans modifier le rang réservé aux créances garanties par hypothèques, mortgages et gages et aux privilèges les primant » (verg. art. 6-1 van de conventie van 27 mei 1967, tekst in D.M.F. 1967, 589);

dat in Frankrijk krachtens de tweede zin van dat artikel,

door de wet van 19 februari 1949 voorrechten van tweede rang toegelaten werden (« Tous autres privilèges ne prennent rang qu'après les hypothèques »), wat door de rechtspraak wordt geïnterpreteerd als het aanvaarden van de gemeenrechtelijke voorrechten als voorrechten van tweede rang (zie Rodière, Précis Dalloz, Droit Maritime, 1967, n° 126);

Overwegende dat in de Belgische wetgeving een dergelijke bepaling krachtens art. 3 van de conventie niet voorkomt;

dat bij ontstentenis van een zodanige bepaling er tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds art. 12 hypotheekwet (Het voorrecht verleent een voorrang boven de andere schuldeisers, zelfs de hypothecaire) en voormeld art. 3 van de conventie;

dat beide artikelen echter perfect samengaan als men aanneemt dat de wetgever aan maritieme schuldvorderingen, waaronder de levering van een motor ten behoeve van een schip, geen andere voorrechten heeft willen toevoegen dan die van art. 23 zeewet;

Overwegende dat bovenstaande interpretatie gevolgd wordt door de rechtsleer in België (Kluyskens, Voorrechten en hypotheeken, n° 137; Jean van Houtte, Rev. prat. not. 1933, 607; Cloquet, Les Faillites n° 1549; zie ook Smeesters en Winkmolen, I. n° 33);

dat ook De Page, die zich elders (VI, n° 729, blz. 637, voetnoot 3) kritisch uitlaat over de particularistische zienswijze van maritieme rechtsgeleerden, toch aanvaardt dat art. 23 zeewet de gemeenrechtelijke speciale voorrechten waaronder dat van de verkopen, uitsluit (VII n° 274);

dat dit ook de mening is van de buitenlandse doctrine (zie het geciteerde boek van El-Baroudi n° 262, met voetnoot 1 op blz. 306, waar hij verwijst naar een artikel van M. de Juglart in Rev. trim. dr. comm. 1949, 237);

dat terwijl in het onderhavige geval eigenlijk maar betwisting bestaat over een speciaal voorrecht, de rechtspraak niet aarzelt de algemene voorrechten uit te sluiten (Kooph. Oostende, 28 juni 1962, Rechtskundig Weekblad 1962-1963; 562, zie Rb. Antwerpen, 18 maart 1955, J.P.A. 1955, 248; verg. het Nederlandse recht waar enkel de speciale voorrechten schijnen uitgesloten te zijn (Cleveringa, Zeerecht, blz. 115; Dorhout Mees, Kort begrip van het Nederlands handelsrecht, n° 974 e.v.);

Overwegende dat uit het voorgaande volgt dat eiseres voor haar schuldvordering wegens verkoop van motoren die bestemd waren voor schepen en in schepen geïncorporeerd werden, geen aanspraak kan maken op het voorrecht van art. 20, 5° hypotheekwet;

dat eiseres geen aanspraak maakt op enig voorrecht, vervat in art. 23 zeewet;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

maakt melding van de toepassing van artikel 2 van de wet van 15 juni 1935;

gelet op het enige artikel cijfer VII van de wet van 25 oktober 1919;

vonniss wijzend overeenkomstig artikel 504 van de wet op de faillissementen.

Verklaart de vrijwillige tussenkomst van de N.V. Bank van Brussel ontvankelijk en gegrond;

Beveelt de opneming van de vordering van de N.V. Hawker Siddeley International in het gewone passief van het faillissement van Alfred De Wachter voor het bedrag van zes honderd zes en negentig duizend negen honderd vijf en zeventig frank,

verwerpt de vordering voor het bedrag van duizend drie honderd dertien frank.

Veroordeelt eiseres in de kosten, met inbegrip van de kosten van de Bank van Brussel.

NOOT. — Zie in dit nummer het arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 5 mei 1969.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL.

11e Kamer. — 14 december 1967.

Voorzitter: M. Meulemans.

Rechters: Mevr. Janssens-Pevtschin en Wauters.

Advocaten: Mrs. Lindemans en Bautens.

Landpacht. — Serren voor druivenkultuur.

De verhuring van serren voor het telen van wijndruiven, is een landpacht.

Het onderscheid tussen een gewone huurovereenkomst en een landpacht dient gemaakt in verband met het voorwerp der huur en niet op grond van wat door partijen werd bedongen.

De grond maakt hier een wezenlijk bestanddeel uit van de huur daar de wijnstokken in de grond geplaatst worden.

Het onderscheid tussen natuurlijke en nijverheidsvruchten is zonder juridisch belang.

Eulaerts t./ Taymans.

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar vorm, en tijdig ingesteld, ontvankelijk is, wat overigens niet wordt betwist;

Overwegende dat de betwisting tussen de partijen slechts kan beslecht worden door de aard van de verhuring van een perceel land, groot 21 aren, 74 ca. 14 milliaren, waarop een druivenkultuur van 8 serren is opgericht, gelegen te Hoelaart, Willem Degreefstraat, te bepalen;

Dat appellant inroep dat het een landpacht betreft, en dienvolgens de bijzondere wetgeving er op toepasselijk is;

Dat geïntimeerde integendeel staande houdt dat de verhuring van een serrenkultuur — wat de eerste Rechter bevestigde — geenszins als een landpacht kan beschouwd worden, maar wel als een gewone huurovereenkomst;

Overwegende dat de wetgeving op de landpacht in het grootste gedeelte van haar beschikkingen gebiedend is; dat de gewone huurovereenkomst en de landpacht namelijk in verband met hun voorwerp dienen onderscheiden te worden, en niet volgens hetgeen de partijen bedongen hebben betreffende de duur, of andere bijkomstige voorwaarden van de verhuring;

Overwegende dat de verhuring van serren voor het telen van wijndruiven een landpacht is (Hof van Beroep Brussel, 3 april 1957. R.W. 1958, kol. 382. Recueil général de l'enregistrement et du notariat 20713 n 24 en geciteerde rechtspraak);

Overwegende, inderdaad, dat deze verhuring een landeigendom als voorwerp heeft, dit wil zeggen een zekere oppervlakte grond die natuurlijke- of nijverheidsvruchten opbrengt;

Overwegende dat de grond een wezenlijk bestanddeel is van de huur, daar de wijnstokken in de grond geplaatst worden;

Overwegende dat het onderscheid tussen natuurlijke- en nijverheidsvruchten zonder juridisch belang is (Pand. B. V° Fruits, nr. 56);

Dat een landpacht zowel de voortbrengst van natuurlijke als van nijverheidsvruchten kan betreffen;

Overwegende dat het begrip vrucht op te vatten is in de betekenis van periodiek wederkerende bodemopbrengst;

Overwegende dat de druivenkultuur in serren, en zelfs in modern uitgeruste serren, periodisch blijft, en dat enkel ingevolge het kunstmatig verwarmen het rijpen ervan vervroegd wordt;

Overwegende dat de grond waaruit de wijnstokken de bestanddelen van hun groei trekken geen accessorium is van de huur, welke ook de belangrijkheid weze van de mechanische en chemische middelen die gebruikt worden om de voortbrengst van de vruchten te verbeteren en te bespoedigen;

Dat dit eveneens het geval is voor andere kultuur zoals het witloof en de hop, waar insgelijks door aangepaste mechanische en chemische middelen de grond zelf bewerkt wordt, maar die toch steeds als essentieel dient beschouwd te worden omdat de planten in de volle grond zelf de bestanddelen vinden voor hun groei;

Overwegende overigens dat het begrip accessorium, hoezeer het bijkomstig karakter ervan ook gewaardeerd weze, een belang heeft wanneer zekere bestanddelen van de huur de bewoning als voorwerp hebben; maar dat in de mate waarin vruchten door de grond voortgebracht worden, de respectievelijke belangrijkheid van de natuurlijke en van de nijverheidsmiddelen die gebruikt worden zonder belang is voor het omlijnen van het begrip grondproducten;

Overwegende dat de betwiste huurovereenkomst wel degelijk het karakter van een landpacht bezit; en dat derhalve de eerste Rechter ten onrechte de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde gegrond verklaarde;

Dat deze vordering onontvankelijk dient verklaard te worden bij gebrek aan oproeping in verzoening, wegens vormgebreken van de opzegbrief en bij gebrek aan dagvaarding binnen de 3 maand van het verzet;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gelet op artikelen 4 en 37 tot 41 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik van de talen in gerechtszaken;

Zetelende in hoger beroep en op tegenspraak;
Alle andere besluiten als ongegrond van de hand wijzend;
Verklaart het beroep onvankelijk en gegrond;
Doet het bestreden vonnis te niet;
Hervormend:

Zegt voor recht dat de huurovereenkomst van appellante betreffende de grond met acht serren, gelegen te Hoeilaart, en toebehorend aan geïntimeerde, onder toepassing valt van de wetten op de landpacht;

Verklaart de oorspronkelijke eis van geïntimeerde onontvankelijk;

Veroordeelt geïntimeerde in de kosten van beide aanleggen.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

10e Kamer. — 24 april 1969.

Voorzitter: M. Verhaegen.

Rechters: Mevr. De Man en M. Verbaet.

Op. Min.: M. Verschuere.

Advocaten: Mrs. J. Diercxsens, Claesen, Goossens en Coens.

1. Verkeer. — Brandweerwagen. — Prioriteit. — Verplichting stil te houden aan kruispunt vooraleer door het rood licht te rijden.

2. Aanrijding. — Alarmsignaal door brandweerwagen. — Onmogelijkheid het te horen. — Omstandigheden.

1. Een brandweerwagen geniet de prioriteit om op een kruispunt waar het verkeer door lichten geregeld wordt, door het rood licht te rijden op voorwaarde dat hij voortgaandelijk zou gestopt hebben (art. 37, art. 1 W.C.). — Wanneer de voerder zulks verwaarloost en er gebeurt een aanrijding, is hij hiervoor aansprakelijk.

2. Een voerder die, hoofdzakelijk ten gevolge van de richting van de wind in de onmogelijkheid verkeert het alarmsignaal van een brandweerwagen te horen, bevindt zich in een geval van onoverkomelijke dwaling en is niet aansprakelijk wanneer er een aanrijding gebeurt met de brandweerwagen die op het kruispunt door de rode lichten rijdt.

Rimbaut, Mertens en Stad Antwerpen
t./ O.M., Gordijn en N.V. Winterthur.

I. Feiten:

Overwegende dat op het middaguur van 18 maart 1968 op het kruispunt Dokter Van de Perrelei-Luitenant Lippenlaan te Borgerhout een aanrijding plaats had tussen een brandweerwagen en een personenwagen met als gevolg dat de stuurloos geworden brandweerwagen op een pijler van een benzinestation reed, een jongeling erg verminkt, en daarenboven grote stoffelijke schade werd aangericht;

Overwegende dat de brandweerwagen van eerste beklagde voor brandalarm was uitgerukt en met geluidsignaal en zwaailicht door het rood verkeerslicht reed aan het kruispunt en aldaar in botsing kwam met de personenwagen van tweede beklagde die van links kwam en groen verkeerslicht had;

Overwegende dat veel getuigen van dit ongeval konden onderhoord worden en op een overzichtelijk plan van de politie aangeduid is waar ze zich bevonden;

II. Getuigen:

Overwegende dat de verklaringen afgelegd aan de politie en ter zitting bevestigd als volgt kunnen samengevat worden:

1) Thomasetti Walter: de brandweerauto heeft volgens mij niet vertraagd;

2) Van der hoeven Walter: de personenwagen reed nogal snel en de brandweerwagen had nogal een grote snelheid, doch hij kan niet zeggen of deze laatste vertraagd heeft (aan de politie) en verklaart nadien en ter zitting dat hij niet stopte;

3) Govaerts August: adjudant van de Brandweer verklaart dat eerste beklagde vertraagde zonder volledig stil te staan — gans het verkeer rechts en links stond stil;

4) Beckers Stephan: deze stond stil voor het rood licht, aan de overkant van het kruispunt, hij hoorde zeer slecht het bijzonder geluidsignaal, en zag de brandweerwagen met onverminderde snelheid het kruispunt, oprijden — Door de hevige rukwinden acht hij het mogelijk dat tweede beklagde de sirene van de brandweerwagen niet gehoord heeft.

5) Guns André: de brandweerwagen is niet gestopt en hij meent dat hij zijn snelheid niet heeft verminderd.

6) Hendrickx Ludo: hoorde de alarmsirene maar kon niet waarnemen vanwaar dit kwam — Na het openen van het venstertje van de auto kon hij na enige tijd het lawaai situeren. De personenauto had geen te grote snelheid terwijl die van de brandweerauto nogal tamelijk hoog lag;

7) Mans Pierre (stuk 9): Zat in zijn auto; zag de brandweerauto aankomen, zag ook het licht maar heeft geen geluidsignaal gehoord. Zag de auto niet vertragen. Er stond een hevige wind in de richting waaruit de brandweerwagen kwam;

8) Swinkels Gustaaf (stuk 13) was op 60/70 m van het kruispunt op de Luitenant Lippenslaan en hoorde het geluidstoestel niet.

9) Swinkels Herman : deze heeft het geluidssignaal wel gehoord ;

10) De Haes Rudy : reed 20 meter achter het slachtoffer Gordijn en beweert dat de sirene niet ging ;

11) Stevens Pierre — brandweerman — verklaart ter zitting dat Rimbaut nevens wie hij gezeten was, vertraagde voor het rood licht en in lagere snelheid overschakelde.

12) Breedzeld A. : woont ter plaatse, hoorde wel het geluid maar kon het niet situeren. Het zicht was slecht omdat men op de hoek aan het bouwen was. Er was storm. De brandweerwagen reed met grote snelheid ;

13) Bekaert Geert : De brandweerwagen reed hem voorbij in het begin van de Dokter Van de Perrelei, hij heeft de remlichten gezien die uitgingen op het ogenblik dat de wagen de rode lichten doorreed ;

14) Van Ginniken Josephus : Hoorde de brandweerwagen op 50 m en verklaart dat hij in volle snelheid door het rood licht reed ;

15) Rombouts Frans : De brandweerwagen reed zonder stoppen door het rood licht ;

Overwegende dat, samengevat, uit deze verklaringen kan afgeleid worden : 1) dat de brandweerwagen zeker niet gestopt is en, zó hij vertraagde, het slechts in lichte mate was (getuige 13 - «lichtjes op de rempedaal geduwd»).

2) dat een felle wind (storm - rukwinden) in de richting van aankomende tweede beklagde blies ;

3) dat de alarmbel regelmatig werkte ;

4) dat het zicht belemmerd werd voor beide voerders door een schutsel op de hoek Dr. Van de Perreleaan-Luitenant Lippenslaan ;

5) dat bizonder dient onderstreept te worden dat de automobilisten die voor het groen licht aan het wachten waren (Beckers, Hendrickx en Mans) zeer slecht of zelfs niet geluidssignaal hebben gehoord ;

6) dat de gevolgen van de aanrijding niet te wijten zijn aan overdreven snelheid maar aan het blokkeren van de voorwielen van de 11 ton wegende brandweerauto die stuurloos tegen een pijler van een benzinstation botste ;

III. Eerste beklagde :

Overwegende dat deze een brandweerauto bestuurde waarvan het speciaal geluidssignaal in werking was en die het «rood licht mocht voorbijrijden na te hebben gestopt en op de voorwaarde dat zulks geen gevaar voor andere weggebruikers oplevert» (art. 37 van de wegcode).

Overwegende dat de getuigen verklaren dat beklagde niet gestopt is en deze laatste dit toegeeft ;

dat uit zijn verklaring ter zitting van 17 januari 1969 afgelegd, mag worden afgeleid dat hij niet stopte en slechts lichtjes op de remmen duwde omdat hij op het zicht van de stilstaande wagens *rechts* meende dat hij veilig doorkon als wanneer hij *links* geen zicht had door het schutsel en van waar tweede beklagde aankwam ; dat links geen enkele wagen stil stond volgens verklaring van politieagent Vanderhoeven die er speciaal op gelet heeft (zitting 14 februari 1969) ;

Overwegende dat beklagde verklaart dat hij even vóór de lichten van derde op tweede versnelling overschakelde zodat zijn snelheid, aan de hand van het verslag van de autodeskundige op 45 km kan geraamd worden ;

Overwegende dat zó het enerzijds bewezen is dat eerste beklagde niet stopte het anderzijds ook bewezen is dat er geen overdreven snelheid ten laste van beklagde kan gelegd worden ; dat dit wel gezegd wordt door de getuigen die de brandweerwagen in hun richting zagen aankomen maar deze subjectieve indruk vernietigd wordt

door de verklaringen van de getuige die voorbijgestoken werd ; (13 de Bekaert) ;

Overwegende dat het verweer van eerste beklagde er op neer komt te verklaren dat hij de voorschriften van art. 37/par. 1 eerbiedigde en tweede beklagde de verplichting had te stoppen ; dat eerste beklagde nochtans erkent dat hij niet gestopt is zoals het tweede paragraaf van art. 37 het gebiedt ;

Overwegende dat «de auteurs van de wegcode heel wettelijk gewild hebben dat het voordeel van voorrang van doorgang toegestaan aan de speciale voertuigen, zou gemilderd worden door de regels van voorzichtigheid waaraan geen enkele voerder, weze hij nog bevoorrecht, zich mag onttrekken en dat de voerder van een prioritaire wagen moet stilstaan alvorens het rood licht door te rijden».

(Van Roye, Code de la Route nr. 848 — met aangehaalde rechtspraak over soortgelijk geval in het Arrest van het Hof van Beroep te Brussel — 4e Kamer 7 februari 1952 — Bulletin des Assurances 1952 - 797).

Overwegende dat de betichting lastens eerste beklagde bewezen is ;

IV. Tweede beklagde

Overwegende dat deze verklaarde dat hij «argeloos» door het groen licht reed en plots in aanrijding kwam met eerste beklagde, dat zich voor deze beklagde de vraag stelt of hij het alarmsignaal gehoord heeft of kan gehoord hebben ;

Overwegende dat hij verklaart dat hij met gesloten raam en spelende radio aan een gewone snelheid reed, dat dient onderstreept dat de wind in zijn richting blies en deze zo abnormaal hevig was dat de politie dadelijk navraag deed achter de sterkte hiervan en dit op haar plan aanduidde nl. windkracht 20 knopen met windstoten van 40 knopen ;

Overwegende dat drie getuigen die in hun auto zaten, de vierde zeer slecht, de zevende, niet, en de zesde slechts na het openen van het venstertje de alarmbel hebben gehoord ;

Overwegende dat in deze omstandigheden de Rechtbank zich ter plaatse heeft willen vergewissen van de toestand, rekening houdend met het feit dat op deze dag de windsterkte slechts 8 km per uur bedroeg en praktisch in dezelfde richting als op de datum van het ongeval ; dat alhoewel de komst van de brandweerwagen verwachtend, vastgesteld werd dat het geluid niet doordrong met de sterkte waaraan men zich normaliter kon verwachten ;

«Overwegende dat een autovoerder die geen plaats maakt of niet stopt bij de aangekondigde aankomst van een prioritaire wagen omdat het geluidssignaal door hem niet kon gehoord worden wegens bijzondere omstandigheden, een reden van verschoning kan inbrengen op dewelke de rechter een vrijspraak mag steunen en zich onbevoegd kan verklaren kennis te nemen van de eis van de burgerlijke partij, indien de bewering van de beklagde gesteund is op elementen van aard om hem krediet te verlenen en indien het bewijs van de onjuistheid van deze bewering niet voorgebracht wordt door het Openbaar Ministerie of door de burgerlijke partij» (Arrest Cassatie tweede kamer 17 maart 1958, Pas I 788) ;

Overwegende dat in casu tweede beklagde bewezen heeft «dat hij zich wegens uitzonderlijke omstandigheden in een geval van onoverkomelijke dwaling heeft bevonden, bijvoorbeeld een hevige wind in tegengestelde richting» (Nota bij arrest Cassatie 21 april 1952 RGAR 5116).

Overwegende dat de Rechtbank de overtuiging heeft dat tweede beklagde de alarmbel niet gehoord heeft en zich steunt :

1) op haar persoonlijke bevindingen ;

2) op de kracht en de richting van de wind op 18 maart 1968;

3) op de verklaringen van 4de, 6de en 7de hogervermelde getuigen;

Overwegende dat derhalve alleen de betichting lastens eerste beklaagde en niet lastens tweede beklaagde bewezen is en de fout, niet louter theoretisch zoals beweerd, in rechtstreeks verband staat met het ongeval;

Overwegende dat de Rechtbank aanneemt dat er verzachtende omstandigheden bestaan in hoofde van eerste beklaagde die, gehaast om zijn opdracht te vervullen, de gebiedende verplichting tot stoppen heeft miskend zoals het nog te dikwijls gebeurt door prioritaire wagens, dat in casu verschillende omstandigheden in het nadeel van eerste beklaagde hebben gespeeld maar het huidige verkeer de herhaling van soortgelijk ongeval niet denkbeeldig maakt (bv. lawaai, hardhorige autovoerder, enz.) en derhalve art. 37 strikt moet toegepast worden;

V. Burgerlijke partijen

1) Mertens Jacques :

Overwegende dat de schade op grond van de voorgebrachte stukken bewezen is, nl. 18.300 frank;

2) Winterthur :

Overwegende dat deze als verzekeraar — wet van vorige burgerlijke partij 24.857 frank met vergoedende interesten sedert 5-3-1969 en voorbehoud voor de toekomst vordert en dit niet betwist wordt;

3) Gordijn Leonardus en Van Wetteren Evarina, qualitate qua :

Overwegende dat het gepast voorkomt in afwachting van de besluiten van de hierna benoemde dokter-deskundige aan het slachtoffer het gevorderde bedrag van 1 frank provisioneel toe te kennen;

Dat de Rechtbank onbevoegd is om kennis te nemen van de eis in zoverre hij gericht is tegen beklaagde Mertens;

4) Burgerlijke partij Stad Antwerpen :

Overwegende dat de Rechtbank onbevoegd is uitspraak te doen op de eis van deze burgerlijke partij gezien de vrijpraak van tweede beklaagde;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gelet op de artikelen 162/°, 194, 185, 191 van het Wetboek van Strafvordering, art. 1-3-7 van het Strafwetboek, de Wet van 2 januari 1924, de art. 2, 11, 12, 14, 31, 32, 34, 35, 37 en 41 van de Wet van 15 juni 1935, art. 3-4 Wet van 17 - 4 - 1878, art. 1382, 1383, 1384 B.W.B. art. 44, 45 S.W.B.

en bij toepassing van de artikels 25, 26, 38, 40, 418, 420, 50, van het Strafwetboek, door de Voorzitter aangeduid;

Rechtdoende op tegenspraak

Spreekt beklaagde Mertens vrij en stelt hem buiten zake zonder kosten;

Veroordeelt beklaagde tot een hoofdgevangenisstraf van 1 maand en een geldboete van 50 frank,

Verklaart de Stad Antwerpen, burgerlijk verantwoordelijk, dienvolgens verwijst beklaagde Rimbaut solidair met de Stad Antwerpen

en tot de kosten van het geding, belopende op 3.392 fr.

Aangezien de kosten de 3.000 fr. te bovengaan.

Gezien art. 1 - 2 - 4 en 5 van de Wet van 27 juli 1871, gewijzigd door de Wet van 1 maart 1949

art. 47 van het strafwetboek zegt dat die kosten invorderbaar zullen zijn bij lijfswang,

bepaalt de duur ervan op 1 maand.

zegt dat bij toepassing van art. 1 van de wet van 5 maart 1952, de geldboete van 50 fr. vermeerderd is met 190 decimes per frank, derwijze dat die geldboete 1.000 frank zal bedragen.

Bepaalt de duur van de gevangenisstraf waardoor de geldboete kan vervangen worden, bij gebreke van betaling binnen de termijn vermeld in artikel 40 van het Strafwetboek, op vijftien dagen voor geldboete van 50 frank.

Aangezien veroordeelde vroeger geen enkele veroordeling tot een criminele straf of tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maanden heeft opgelopen; dat in die omstandigheden een genademaatregel van aard is om de verbetering van deze veroordeelde te doen verhopen.

Beveelt dat bij toepassing en binnen de perken van art. 8 Wet van 29 juni 1964, de ten uitvoerlegging van de hoofdgevangenisstraf

uitgesproken ten laste van

veroordeelde, wordt uitgesteld voor een termijn van 5 jaar, vanaf heden

Verklaart zich onbevoegd om kennis te nemen van de eis van de burgerlijke partij Stad Antwerpen en echtelieden Gordijn tegen Mertens, en verwijst deze burgerlijke partijen tot de kosten door hen gedaan;

Verklaart de eis van de burgerlijke partij Mertens, ontvankelijk en gegrond dienvolgens verwijst beklaagde Rimbaut en Stad Antwerpen solidair om te betalen aan deze burgerlijke partij de som van 18.300 frank, met de vergoedende interesten sedert 18 maart 1968, de rechterlijke interesten vanaf heden en de kosten

Verklaart de eis van de burgerlijke partij Winterthur ontvankelijk en gegrond, dienvolgens verwijst beklaagde Rimbaut en de Stad Antwerpen, solidair om te betalen aan deze burgerlijke partij de som van 24.857 frank, met de vergoedende interesten sedert 5 maart 1969, de rechterlijke interesten vanaf heden en de kosten.

Verleent aan deze burgerlijke partij voorbehoud voor de toekomst;

Verklaart de eis van de burgerlijke partij echtelieden Gordijn, qualitate qua, ontvankelijk en gegrond zoals hiervoor nader omschreven, dienvolgens verwijst beklaagde Rimbaut en de Stad Antwerpen solidair om te betalen aan deze burgerlijke partij provisioneel de som van 1 frank, met de vergoedende interesten vanaf 5 maart 1968, de rechterlijke interesten vanaf heden en de kosten.

En benoemt als deskundige dokter Ch. Marinus, Vredestraat 15, Berchem.

Met als opdracht:

«het slachtoffer Gordijn Cosmas te onderzoeken, de opgelopen verwondingen te beschrijven, de gevolgen ervan na te gaan, voornamelijk de duur en de graad van de tijdelijke werkonbekwaamheid, de datum van heling en eventueel de graad van bestendige werkonbekwaamheid te bepalen.

Alvorens met de uitvoering van zijn taak te beginnen zal de deskundige de door de Wet vereiste eed afleggen bij een gedagtekend en ondertekend geschrift.

Hij zal zijn bevindingen in een beredeneerd verslag neerschrijven.

Kosten voorbehouden.

Alles wat voorafgaat werd overeenkomstig de bepalingen van de Wet op het gebruik der talen in het Nederlands behandeld.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

JEUGDRECHTBANK TE KORTRIJK

1e Kamer. — 18 juni 1968.

Rechter : M. Vandenbogaerde.
 Openbaar ministerie : M. Remerie.
 Advocaten : Mrs. Deconinck en Gillon.

Bevoegdheid. — Levensonderhoud. — Ten bate van kinderen van uit de echt gescheiden ouders. — Onbevoegdheid van de Jeugdrechtbank.

De jeugdrechtbank is onbevoegd om kennis te nemen van een geschil inzake onderhoudsgeld ten bate van kinderen van uit de echt gescheiden ouders. Het door de wet van 8 april 1965 gewijzigde artikel 302 B.W. handelt niet over de onderhoudsverplichting van de ouders tegenover hun kinderen. Die verplichting vloeit niet voort uit de ontbinding van het huwelijk, maar uit het huwelijk zelf en de afstamming; ze wordt geregeld door art. 303 B.W. dat door voornoemde wet niet gewijzigd is, evenmin als art. 3 bevoegdheidswet.

Masselis

Overwegende dat verweerster voorhoudt dat de Jeugdrechtbank terzake niet bevoegd is, rationae materiae;

Overwegende dat eiser tot de bevoegdheid van de Jeugdrechtbank besluit op grond van het bij de wet van 8 april 1965 gewijzigd art. 302 B.W.B. en tevens argumenteert dat het logisch is dat de wetgever door het inrichten van een Jeugdrechtbank, de bedoeling heeft gehad alles wat de minderjarigen aanbelangt aan de bevoegdheid van de Jeugdrechtbank te onderwerpen;

Overwegende dat krachtens art. 3 wet van 25 maart 1876 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging de geschillen inzake onderhoudsgeld ten bate van de kinderen, tot de bevoegdheid van de vrederechter behoren; dat art. 16 van de wet van 8 april 1965 voornoemd art. 3 wet van 25 maart 1876 niet heeft gewijzigd;

Overwegende dat de Jeugdrechtbank, ingevolge art. 1, al. 1, wet van 8 april 1965, « uitsluitend kennis neemt van de zaken die haar krachtens deze wet worden toegewezen »;

Overwegende dat eerst en vooral dient aangestipt dat art. 302 B.W.B. zoals gewijzigd door art. 16 wet van 8 april 1965, niet handelt over het onderhoudsgeld of de onderhoudsplicht van de ouders ten overstaan van de kinderen, doch enkel over het bestuur over de persoon en de goederen van de kinderen na ontbinding van het huwelijk; dat de onderhoudsverplichting trouwens haar oorsprong niet vindt in de ontbinding van het huwelijk maar in het huwelijk zelf en in de afstamming; dat die onderhoudsverplichting geregeld wordt in het Burgerlijk Wetboek bij een afzonderlijk art. 303, dat door de wet van 8 april 1965 evenmin gewijzigd werd als het hoger besproken art. 3 wet van 25 maart 1876;

Overwegende dat het zeker niet toevallig is of bij materiële vergissing is dat de wetgever van 8 april 1965 voornoemde artikels onaangeroerd heeft gelaten; dat inderdaad het aanvankelijk opzet van de wetgever wel bleek te zijn de betwistingen inzake onderhoudsverplichtingen van de ouders voor de kinderen aan de bevoegdheid van de Jeugdrechtbank te onderwerpen; dat in de oorspronkelijke tekst van het wetsontwerp (Parl. Bescheiden van Kamer van Volksvertegenwoordigers 1962-1963, nr. 637-1) art. 303 B.W.B. werd gewijzigd terwijl in art. 302 B.W.B. aan de Jeugdrechtbank bevoegdheid werd verleend inzake gedingen « betreffende de bijdrage der echtgenoten in het onderhoud en de opvoeding van de kinderen »; dat deze

wijzigingen niet voorkomen in de definitieve tekst van de wet van 8 april 1965;

Overwegende dat het aldus duidelijk wordt dat de bevoordingen van het nieuw art. 302 B.W.B. « in alle gevallen » niet slaan op de geschillen inzake onderhoudsverplichting;

Overwegende dat de Jeugdrechtbank onbevoegd is om kennis te nemen van de eis;

De Jeugdrechtbank,

Gehoord het eensluidend advies van de procureur des Konings;

Verklaart zich niet bevoegd om van de eis kennis te nemen;

Veroordeelt verzoeker tot de kosten.

ARBEIDSGERECHT VAN BEROEP TE GENT

Bijzondere gemengde kamer. — 30 september 1968.

Voorzitter : M. Van Kerkhove.
 Advocaat : Mr. Van Staey.

Ondernemingsraad. — Geschil betreffende de verplichting van een onderneming om verkiezingen te organiseren. — Bevoegdheid. — Vordering ingeleid door een vakvereniging zonder rechtspersoonlijkheid. — Onontvankelijk.

Een vakvereniging vordert dat gezegd wordt dat een onderneming, die weigert de verkiezingen voor de ondernemingsraad te organiseren, verplicht is dit te doen overeenkomstig de bepalingen van art. 14 van de wet van 20 september 1948 en de artikelen 1 en 3 van het K.B. van 5 januari 1967.

De werkrechtvaard, en wel de bijzondere gemengde kamer, is bevoegd om van het geschil kennis te nemen.

De vordering is echter niet ontvankelijk, wanneer ze ingeleid wordt ten verzoeken van een vakvereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

P.V.B.A. Selecta t./ Algemeen Belgisch Vakverbond.

Gezien de stukken en onder meer de uitgifte van het vonnis, gewezen door de Werkrechtvaard te Gent, Bijzondere Gemengde Kamer, op 25 april 1967;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis, zoals vervat in het verzoekschrift dd. 9 maart 1967, uitgaande van geïntimeerde, er toe strekt te horen zeggen voor recht dat appellante « die weigert de verkiezingen voor de ondernemingsraad te organiseren, verplicht is dit te doen overeenkomstig de bepalingen van art. 14 van de wet van 20-9-1948 en de art. 1 en 3 van het K.B. van 5-1-1967 » (verzoekschrift, in fine);

Overwegende dat appellante, als eerste grief tegen het bestreden vonnis, dat de eis inwilligde, klaarblijkelijk de onbevoegdheid inroept van de Werkrechtvaard, alhoewel de ondertitel « ontvankelijkheid van de eis » in haar grieven schrift twee problemen bevat, namelijk dit der bevoegdheid enerzijds en dit der ontvankelijkheid van de eis, zoals gesteld door geïntimeerde als representatieve beroepsvereniging, anderzijds;

Dat het behoort dat door de rechter vooreerst het bevoegdheidsvraagstuk wordt onderzocht;

Overwegende dat de exceptie van onbevoegdheid, zoals ingeroepen door appellante, steunt op het art. 12 van het K.B. van 31-1-1963; dat twee gevallen voorziet waarbij de Bijzondere Gemengde Kamer van de Werkrechtvaard gevat kan worden door een vraag vanwege het hoofd van de onderneming, de werknemers of de meest representa-

tieve organisaties die een belang vertonen en wel, primo, het verzoek tot vaststelling van het bestaan of de afwezigheid van redenen van economische of technische aard, zoals bedoeld in art. 21 van de wet van 20 september 1948 nopens de economische inrichting, waar het gaat over de gelimiteerde mogelijkheid tot ontslag van een kandidaat bij de verkiezingen voor de ondernemingsraad, indien de bevoegde paritaire commissie zich niet zou hebben uitgesproken binnen de gestelde termijnen en, secundo, de vraag tot vernietiging der verkiezingen;

Overwegende dat het in casu onderzochte verzoek onder geen van beide gevallen ressorteert;

Overwegende dat nochtans het artikel 24 van de reeds genoemde wet van 20 september 1948, zoals gewijzigd bij het artikel 8 van de wet van 28 januari 1963, voorziet dat de betwistingen die voortspuiten uit de toepassing van de bepalingen vervat in de sectie waarin het artikel voorkomt en van zijn uitvoeringsbesluiten, onderworpen zijn aan de Werkrechtshof, behalve wanneer er tegenstrijdige beschikkingen mochten voorkomen in de uitvoeringsbesluiten die door de wet aan de Koning werden opgedragen;

Dat, waar het reeds omschreven art. 12 van het K.B. van 31 januari 1963, dat precies een uitvoeringsbesluit is van de wet van 1948, de twee genoemde gevallen aangeeft, hieruit niet kan worden afgeleid dat deze beide gevallen, die ook in het art. 24 van de wet worden opgesomd, de enige zouden zijn waaromtrent de Werkrechtshof in deze materie kan oordelen, daar immers de aanvang van het art. 24 van de wet duidelijk stelt dat de betwistingen die voortvloeien uit de vierde sectie van de wet die handelt over de ondernemingsraden door de sociale rechter dienen beslecht, terwijl de loutere opsomming der beide voornoemde gevallen niet per se als limitatief kan worden beschouwd en niets in de tekst van de wet laat vermoeden dat deze limitatieve interpretatie door de wetgever zou gewild zijn;

Dat weliswaar, zoals appellante opmerkt, het art. 32 van dezelfde wet een mogelijke strafsancie voorziet voor het niet inrichten van de ondernemingsraad door de hoofden van de onderneming doch dat dit geen afbreuk kan doen aan de mogelijkheid door het art. 24 geschapen om een burgerlijke actie te voeren;

Overwegende dat, nu de bevoegdheid van de Werkrechtshof in se aldus dient te worden aangenomen, in dit geval vanzelfsprekend de Bijzondere Gemengde Kamer bevoegd is, daar het in casu een geschil geldt nopens de ondernemingsraad dat gerezen is tussen de werkgeefster enerzijds en arbeiders en bedienden anderzijds, terwijl de bevoegdheid van de genoemde kamer in verkiezingsaangelegenheden overigens vrij algemeen wordt aanvaard (J. Steyaert, Ondernemingsraad (III), A.P.R., 1964, nr. 120 in fine, blz. 80);

Overwegende dat de rechter zich dus met redenen bevoegd heeft verklaard, zij het dan op grond van een niet te volgen motivering, daar immers het feit dat de huidige appellante niet in limine litis de kwetstige exceptie heeft opgeworpen niet kan worden aangevoerd om ze als dusdanig te verwerpen, daar de materiële bevoegdheid van de Werkrechtshof van openbare orde is;

Overwegende dat appellante, als tweede grief klaarblijkelijk doet gelden dat de procedure, zoals ingeleid door geïntimeerde, als representatieve vereniging, onontvankelijk is;

Overwegende dat geïntimeerde, toegevend dat hieromtrent in het verleden geschillen zijn gerezen, evenwel betoogt dat de wetgever aan bedoelde organisaties nooit de eis heeft gesteld rechtspersoonlijkheid te bezitten om representatief te zijn en dit evenmin doet om hun als representatieve organisaties toe te laten zekere geschillen aan de Werkrechtshof voor te leggen;

Overwegende dat nochtans, overeenkomstig de traditio-

nele beginselen van ons positief recht op het gebied van de juridische persoonlijkheid van de verenigingen, de wettelijke beschikkingen waarbij, in strikt bepaalde gevallen, de meest representatieve beroepsverenigingen worden toegelaten tot een optreden in rechte, als uitzonderingsbepalingen dienen te worden beschouwd die afwijken van het gemeen recht en dus op beperkende wijze dienen te worden geïnterpreteerd;

Dat deze opvatting, zoals terecht door appellante wordt aangevoerd, door het Hof van Cassatie nog recent werd onderstreept n.a.v. een betwisting die een werkgeefster stelde tegenover een representatieve beroepsvereniging nopens de vaststelling van een datum voor de verkiezingen voor de ondernemingsraad en het comité voor veiligheid en gezondheid (Cass. 28 april 1966, J.Tr. 1966, blz. 544, met noot van M. Taquet en P. Denis);

Overwegende dat aldus de oorspronkelijke vordering, zoals gesteld door geïntimeerde, niet ontvankelijk is, zodat het verder door het Arbeidshof niet meer kan onderzocht worden in hoeverre ze door de eerste al of niet terecht gegrond werd beschouwd;

Om deze redenen,

Het Arbeidshof te Gent, Bijzondere Gemengde Kamer, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Alle overige, meer omvattende of tegensurijde besluiten verwerpende;

Ontvangt het beroep en, er over beslissende, verklaart het gegrond;

Doet het bestreden vonnis dienvolgens teniet en, opnieuw wijzende;

Verklaart zich bevoegd om kennis te nemen van de in het oorspronkelijke verzoekschrift vervatte vordering;

Verklaart dezelfde vordering echter onontvankelijk;

Verwijst geïntimeerde in al de kosten van het geding.

BOEKBESPREKING

Albert GREGOIRE, Manuel des sociétés anonymes. Brussel, Etabl. Bruylant, 1968, 366 p.

Uit de titel van dit boek kan reeds worden afgeleid dat de auteur geen hoogstaand wetenschappelijk werk heeft willen bezorgen. Overigens zou zulk werk, ten aanzien van de onbetwiste degelijkheid van de reeds bestaande, in grote mate overbodig zijn geweest.

De opzet van Dr. Gregoire is veel bescheidener, nl. een werkelijk praktische en volledig bijgewerkte bijdrage over de naamloze vennootschappen ter beschikking stellen van de rechtsberoepenaars en van de zakenlui.

De klare en bevattelijke uiteenzetting strookt groten-deels met de volgorde waarin de artikelen betreffende de naamloze vennootschappen voorkomen in de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen.

Op de eigenlijke uiteenzetting volgen in de eerste plaats modellen voor het opmaken van velerlei akten (zoals voor oprichting, kapitaalvermeerdering en -vermindering... afsluiting van de vereffening) en verder de wettelijke bepalingen die betrekking hebben op de naamloze vennootschappen (burgerlijke wetboek, wet van 16 december 1851, gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, wetboek der registratierechten en het koninklijk besluit van 20 april 1965 tot uitvoering van artikel 217 van laatstgenoemd wetboek).

Een omstandige inhoudsopgave bevordert de opzoekingen, inzonderheid voor minder-ingewijden.

De auteur heeft dan ook ongetwijfeld het gestelde doel

bereikt, ofschoon erop moet worden gewezen dat het fiscale aspect, wat de inkomstenbelastingen betreft, stiefmoederlijk, d.w.z. beslist te summier, wordt behandeld.

Inderdaad worden voor de registratierechten de hoofdzaken vermeld en wordt voor nadere bijzonderheden verwezen naar de *Recueil général de l'enregistrement et du notariat* (juli-augustus 1966) en naar de ministeriële omzendbrief van 12 april 1965 (« dont nous nous sommes largement inspiré et dont nous avons reproduit tel quel l'excellent commentaire sur... »), alsmede naar het enkele maanden geleden gerecenseerde boek van Albert Rauqc. Anderdeels worden de desbetreffende artikelen van het Wetboek der registratierechten aangehaald. Welnu, ofschoon de inkomstenbelastingen in de naamloze vennootschappen van meer belang zijn dan de registratierechten, beperkt het hoofdstuk XIX — « Les sociétés anonymes et les impôts sur les revenus » zich tot... 2 bladzijden (165-166) en is in de « Textes légaux » zelfs niet eens sprake van de inkomstenbelastingen. Bovendien worden in de betrokken twee bladzijden slechts een paar wetsbepalingen overgenomen (doch zonder enige precisering of vermelding), zodat de lezer bitter weinig verneemt over het belastbare inkomen, over de speciale aanslag in geval van inkoop door de vennootschap van eigen aandelen en bij verdeling van het maatschappelijk kapitaal (ten laste van wie wordt die aanslag gevestigd? welk percent wordt toegepast?), over de vrijstelling van meerwaarden, over wat in mindering mag worden gebracht van de belastbare basis en over het tarief (30 %, 25 % en 35 %, doch geen woord over het geval wanneer het totaal van de gereserveerde winst en de niet als bedrijfslast aangenomen uitgaven schommelt van 100.000 fr. tot 1.250.000 fr.). Daarenboven zoekt men tevergeefs naar enige verwijzing naar het wetboek op de inkomstenbelastingen of naar een van de talrijke verschenen commentaren. Waarom die twee pagina's niet eenvoudig weggelaten? Van de met het zegel gelijkgestelde taksen wordt immers ook niet gerept?

Afgezien van die leemte is het handboek van Dr. Gregoire een werk dat voorzeker diensten zal bewijzen aan degene die een overzicht wenst te krijgen van de behandelde materie en aan degene die ene of andere akte moet opmaken.

Prof. Dr. F. Amerijckx.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad: jg. 1969 - nr. 21:

Moons J.M.A.V., Het opportuniteitsbeginsel: enige notities over zijn inhoud en omvang. — Van Esveld N.E.H., Het stakingsrecht in B.W. en C.A.O. — Van der Burg F.H., Een akte van afstand van de Tweede Kamer: Het verslag van de vaste commissie voor sociale zaken betreffende het onderzoek vereenvoudiging sociale verzekering.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie: jg. 1969 - nr. 5042:

Van Mourik M.J.A., Het begrip « onderneming » als fenomeen in het recht. — Van Vucht J.C.J., Verbintenissen van bestuursleden van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid.

Sociaal Economische Wetgeving: jg. 1969 - nr. 4:

van den Burg L.J., De niet-contractuele aansprakelijk-

heid der Europese Gemeenschappen en de jurisprudentie van het Hof van Justitie. — Van den Dool J.: verslag van de gemeenschappelijke vergadering van de vereniging voor Administratief Recht en de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht. — Verloren van Themaat P., Nieuw leven in de p.b.o.? — Verloren van Themaat P., Wordt de wet op de loonvorming een sociale of een sociaal-economische, een macro-economische of een betuttelingswet?

Journal des Tribunaux: jg. 1969 - nr. 4661:

Taquet M. en Denis P., La représentation commerciale: Le lien de subordination et la notion d'autorité.

Revue de l'administration: jg. 1969 - nr. 5:

Viseur G., Marchés communaux de travaux et de fournitures.

Répertoire Fiscal: jg. 1969 - nr. 4849 à 4869:

Cardyn Ch., Le rapprochement des systèmes fiscaux en Europe.

La Revue Administrative (Paris): jg. 1969 - nr. 128:

Reymond J.E., La région et le préfet. — Catherine R. et Thuillier G., Philosophie de l'administration. — Le temps de l'action.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'Etranger: jg. 1969 - nr. 2:

Fromont M., L'évolution du droit public allemand en 1968. — Le problème de l'état de crise. — Legrand A., Le Commissaire parlementaire pour l'administration, ombudsman britannique.

Revue Française de Science Politique: jg. 1969 - nr. 2:

Mathiot A., La Cour suprême des Etats-Unis à la fin de l'administration Johnson. — Semidei M., La politique étrangère en question? — Toinet M.F., Le vote urbain lors des élections présidentielles américaines de 1968. — Hurtig S., Les Américains et leur régime.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD